



LUNDS
UNIVERSITET

Rätten till personlig integritet efter grov brottslighet

- En kvalitativ studie om synen på rättvisa när sexualförbrytare beviljas skyddad identitet

Av Sofia Johansson och Patrik Englund

LUNDS UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Vårtermin 2018



Handledare: Anna Rypi

Abstract

Författare: Sofia Johansson & Patrik Englund

Titel: Rätten till personlig integritet efter grov brottslighet – en kvalitativ studie om synen på rättvisa när sexualförbrytare beviljas skyddad identitet

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Handledare: Anna Rypi

Sociologiska institutionen, vårterminen 18

In media today, sex offenders are often described as horrible, monstrous people and are frequently faced with hatred, sometimes in the form of threats of violence. Threats like these can result in sex offenders getting granted identity confidentiality, which has led to a public outrage. Is it fair that high risk sex offenders, who destroyed the life of innocent victims, are getting help from the authorities to stay hidden? Should they be able to disguise their past in order to move on with their lives when their victims cannot? Public reflections like these are the starting point of this essay.

The aim of the study is to investigate the phenomenon identity confidentiality for high risk sex offenders from a perspective of justice. This form of identity protection is usually associated with traditional victims, and not convicted criminals. The conflict of being both a victim and a convicted criminal is therefore discussed in the thesis. In order to gather knowledge about the topic, qualitative interviews with relevant authorities were made and data from newspapers, blogs and other social media were collected, to understand the public opinion. The material was mainly analyzed through the perspective of justice and the stigmatization of the offender. The study shows that the protection of personal data can facilitate the reintegration of convicted criminals, but it can also be used as a way of exploiting the secrecy to commit other crimes. The authorities' perspective on justice is to follow their duties and maintain legal certainty. The public view, on the other hand, differs and aims its main focus on the principle of retribution in these matters. Whether the protection is considered as just or not depends on the observer's attitude towards the former perpetrator. The authorities can look past the label "criminal", in their decision making, unlike the public. Justice is a subjective matter and can be perceived in multiple ways in order to fit into the individual's perspective.

Nyckelord: Brottsoffer, rädsla, rättvisa, sexualförbrytare, skyddad identitet, återfall

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte och frågeställning.....	3
2. Begrepp	4
2.1 Definition av sexualförbrytare.....	4
2.2 Skyddad identitet.....	4
2.2.1 Sekretessmarkering	4
2.2.2 Kvarskrivning.....	5
2.2.3 Fingerade personuppgifter.....	5
2.2.4 Begreppets innebörd i arbetet.....	6
3. Avgränsning	6
4. Metod	7
4.1 Kvalitativa intervjuer.....	7
4.2 E-postintervjuer	8
4.3 Textinsamling och -analys	9
4.4 Urval och sortering.....	10
4.5 Validitet och reliabilitet.....	11
4.6 Forskningsetik	11
5. Tidigare forskning	12
5.1 Kartläggning av sexualförbrytare.....	13
6. Teori	15
6.1 Rättvisans olika principer.....	15
6.1.2 Retributiv- och reparativ rättvisa.....	16
6.2 Identitetsteorier.....	17
6.2.1 Stigma.....	17
6.2.2 Stackare och skurk	18

7. Analys.....	19
7.1 Medias framställning av sexualförbrytare.....	19
7.2 Hat, stigmatisering och rädsla	20
7.3 Sexualbrottsregister	24
7.4 Skyddad identitet för kriminella.....	25
7.4.1 Hot och återfall.....	27
7.4.2 Förslag på åtgärd	28
7.5 Att ta lagen i egna händer.....	29
8. Diskussion	31
8.1 Eventuell lösning.....	33
9. Slutsats	33
9.1 Förslag på framtida forskning	35
10. Referenslista	36
10.1 Litteratur.....	36
10.2 Vetenskapliga artiklar	36
10.3 Tidningsartiklar på webben.....	37
10.4 Webbssidor	38
10.5 Lagar och officiella dokument	38
10.6 Sociala medier.....	39
11. Bilagor.....	40
11.1 Intervjuguide Skatteverket	40
11.2 Intervjuguide brottsoffersamordnare.....	40
11.3 Intervjuguide kriminalkommissarie	41
11.4 Intervjuguide Kriminalvården	41

1. Inledning

“De har gjort så många andra illa, så de kan gott känna sig jagade” (Ericson 2015). Skyddad identitet är ett begrepp som främst förknippas med traditionella brottsoffer, som exempelvis våldsutsatta kvinnor, snarare än med dömda brottslingar. Under det senaste decenniet har dock antalet kriminella med skyddade personuppgifter ökat (ibid). Att individskyddet för brottslingen går före det allmänna intresset att få reda på uppgifter om gärningspersonerna skapar stor uppståndelse, då möjligheten att skydda sig från kriminella upplevs minska bland samhällsmedborgarna (ibid). Många frågar sig om dömda kriminellas personliga integritet verkligen ska stå över offentlighetsprincipen¹ när det handlar om potentiellt farliga förbrytare (Bozinovska 2008).

Enligt tidigare forskning är sexualförbrytare är den grupp som möter mest hat i samhället (Evans & Cubellis 2014:602). Brottet i sig väcker stor avsky, framförallt när offren är minderåriga, och serievåldtäktsmän tenderar att återfalla i brott gång på gång (Ericson 2018). Det råder därmed låg allmän förståelse för sexualförbrytares rättighet till skyddade personuppgifter, även om ett allvarligt och aktuellt hot är riktat mot den kriminella personen ifråga. Allmänheten har svårt att se en före detta kriminell som ett brottsoffer. Är det möjligt för Skatteverket och Polismyndigheten, som ansvarar för att utfärda dessa skyddade personuppgifter, att bedöma ärenden gällande sexualförbrytare på samma sätt som för vilken medborgare som helst? Ser de endast till hotbilden och om skyddet förväntas ge någon effekt (SOU:2015:69, s.19), eller vidtas andra åtgärder när personen ifråga löper stor risk att återfalla i brott? Dessa funderingar är något uppsatsen ämnar undersöka.

Samhällsopinionen som lyfts fram i media är av uppfattningen att det rättsliga straffet inte är tillräckligt för sexualförbrytare, samt att de inte förtjänar någon hjälp från staten (Ericson 2015). Dessa åsikter återfinns vi framförallt i USA och Storbritannien, vars sanktioner mot sexualförbrytare blir allt hårdare. I en brittisk nyhetsartikel uttalar sig, exempelvis, en koordinator från en stödjour som menar att beviljandet av skyddade personuppgifter till sexualförbrytare utsätter resten av samhället för risken för framtida attacker, samt att det försvårar polisens arbete (Spillet 2016). Liknande uppfattningar återfann vi hos advokaten Niri Shan som menar att det är ett nödvändigt samhällsskydd att medborgarna känner till identiteten och den brottsliga bakgrunden hos dömda sexualförbrytare (Craig 2009).

¹ Central inom svenska rättsordningen. Allmänheten, både enskilda individer och företrädare för massmedia, ska kunna ta del av information om statens och kommunernas verksamhet. Rätten till insyn i allmänna handlingar. *Regeringskansliet 2014*

Den rådande diskussionen i Sverige har mynnat ut i förslag om ett införande av offentliga register över sexualförbrytare, likt de register som finns i USA och Storbritannien (Dagens Juridik 2018, 14:38). Detta tyder på ett missnöje kring den nuvarande situationen och står i kontrast till hur systemet ser ut idag. Vi finner det därmed relevant att diskutera vad som egentligen är rimliga rättigheter, i detta fall rätten till identitetsskydd, när man inte uppfyller sina samhällsliga skyldigheter att vara en laglydig och moralisk medborgare. Är fler restriktioner och färre rättigheter för dömda sexualförbrytare en lämplig preventiv åtgärd eller leder det till ökad stigmatisering och sämre återintegration?

1.1 Bakgrund

Inspirationen till uppsatsen grundar sig i ett samtal med en kriminalkommissarie angående skyddad identitet. I sitt arbete med brott i nära relationer stöter hon på många som lever med skyddade personuppgifter. Hennes uppfattning från sitt arbete är att fler och fler får identitetsskydd, eftersom behovet, på senare tid, har eskalerat. Det verkar inte bara vara fler traditionella brottsoffer som får sin ansökan om skyddade personuppgifter beviljad, utan även fler misstänkta gärningspersoner. Ett särskilt fall om en dömd sexualförbrytare, med skyddad identitet, som nu var misstänkt för ännu ett övergrepp väckte vårt intresse.

I detta fall, som kriminalkommissarien berättat om, hade den misstänkta gärningsmannen tidigare blivit dömd för sexuella övergrepp mot barn och hade även dessförinnan förekommit flera gånger i misstänkeregistret gällande liknande gärningar. Efter det avtjänade straffet kände han sig jagad av människorna i omgivningen på grund av sin kriminella bakgrund. Han kände sig inte rättvist behandlad. Så fort han flyttade kom hans bakgrund ikapp honom. Invånarna i området fick reda på vem han var och vad han hade gjort. Varningslappar om hans tidigare brottslighet spred sig i de samhällen han flyttade till. På grund av detta fick han skyddade adressuppgifter, så kallad kvarskrivning. Han ansåg att han hade gjort rätt för sig efter straffet och att han förtjänade en andra chans, vilket hans skyddade adressuppgifter skulle möjliggöra. Ändå begick han ännu ett övergrepp mot en minderårig.

Media förstärker bilden av sexualförbrytaren som ett besatt monster utan förmågan att ändra sitt beteende, vilket skapar en deterministisk och aggressiv inställning från allmänhetens sida gentemot gärningspersonen. Dags- och kvällstidningar belyser gång på gång den skada som uppstått för brottsoffret i och med övergreppet och jämför den med det juridiska straff som tilldelats sexualförbrytaren. Det är mer regel än undantag att domar väcker starka känslor av orättvisa bland samhällsmedborgare, framförallt gällande sexualbrott. (Ericson 2015; Leask 2017; Noterius 2001)

Grundpelaren i det svenska rättssystemet ska, precis som namnet antyder, vara att försöka skipa rättvisa. Vad som är rättvist och inte råder det däremot olika uppfattningar om. Rättsordningens uppgift blir därmed att bestämma vilka rättigheter och skyldigheter som samhällsmedborgare har och i vilka situationer dessa gäller. För att konflikter överhuvudtaget ska kunna lösas behöver vissa intressen få företrädas på bekostnad av andra rättigheter. En tumregel inom juridiken är att rättvisa handlar om opartiskhet och att lika fall ska behandlas lika. Det ska inte spela någon roll vems rättigheter och skyldigheter som berörs. (Dahlman 2010:79–81)

Ur den moraliska konflikt, som vi kunnat identifiera i nyhetsflödet mellan myndigheter och allmänheten, uppstår diskussionen om hur sexualförbrytare med hög risk för återfall bör behandlas efter ett avtjänat juridiskt straff. Bör de få all den hjälp de kan få för att kunna återintegreras i samhället eller har de, genom sina avskyvärda handlingar, bränt alla sina broar och förbrukat sina rättigheter till ett skyddat liv?

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka fenomenet skyddade personuppgifter för sexualförbrytare som återfaller i brott ur ett rättviseperspektiv. Vi ämnar fylla ut den kunskapslucka som vi upplever oss ha hittat i vår jakt på tidigare forskning kring ämnet. Detta vill vi göra genom att undersöka medias framställning av fenomenet, samt ta del av Skatteverkets, Polismyndighetens och Kriminalvårdens erfarenheter. En grundläggande tanke som finns i arbetet är frågan om det går att tillfredsställa allmänhetens krav på starkare restriktioner utan att inskränka på möjligheten för dömda brottslingar att återintegreras in i samhället. Allmänhetens låga acceptans och starka motstånd till sexualförbrytare med skyddad identitet, som lyfts fram i media, tyder på en skepticism till möjligheten att identifieras som brottsling och brottsoffer samtidigt. Genom nedanstående frågeställningar ämnar vi ge svar på följande funderingar:

- 1) Vad innebär skyddade personuppgifter och hur arbetar de olika myndigheterna med detta?
- 2) Hur betraktas sexualförbrytares rättighet till skyddad identitet utifrån medias respektive myndigheternas perspektiv och hur kan denna rättighet diskuteras enligt olika rättviseperspektiv?
- 3) Hur vägs risken med att skapa ökad fara för ett nytt potentiellt offer, mot risken att stigmatisera en före detta förövare?

2. Begrepp

De centrala begrepp som uppsatsen är uppbyggd kring kommer att presenteras och förklaras under detta kapitel.

2.1 Definition av sexualförbrytare

När vi talar om sexualförbrytare i vårt arbete syftar vi på personer som utsätter andra för en sexuell handling mot deras vilja. Begreppet är ett samlingsnamn för individer som har begått våldtäkt, våldtäkt mot barn, sexuellt ofredande, tvång och utnyttjande samt koppleri, sexköp och människohandel (Polisen 2018). Det som oftast framställs i media är extremfallen som berör grova våldtäkter och övergrepp, främst mot barn. Gällande kategorin sexualbrott finns det olika straffskalor beroende på brottstyp, där påföljden kan bli både böter och fängelse (Brottsbalken 1962:700 [BrB], 6 kap). Vi har valt att endast använda oss av de sexualbrottsfall där fängelse har blivit påföljden för förbrytaren. Arbetet kommer därför beröra dömda sexualförbrytare som sitter, eller har suttit, i fängelse. Vår ambition är att skapa en diskussion kring rättigheter för sexualförbrytare som återfaller i brott.

2.2 Skyddad identitet

För att bringa klarhet i arbetets centrala begrepp "Skyddad identitet" kommer vi här ge en mer ingående beskrivning om vad detta innebär. Skyddad identitet är ett samlingsnamn för tre olika former av sekretesskydd som är till för personer som utsatts för ett allvarligt och konkret hot. Det kan exempelvis röra sig om våld, förföljelse eller andra former av trakasserier (Skatteverket 2018). I skyddsarbetet med utsatta personer medverkar flera olika myndigheter för att antingen minska hotet från gärningspersonen eller minska den utsattes sårbarhet. Den hotade personen får stöd i att ändra sitt levnadssätt när de straffrättsliga bestämmelserna inte räcker för att stoppa den eventuella gärningspersonen (SOU 2015:69, 19).

2.2.1 Sekretessmarkering

Den första och mest förekommande typen av skydd är sekretessmarkering, vilket innebär att processen för andra att se dina personuppgifter i folkbokföringsregistret försvåras. Skatteverket gör en markering vid personuppgifterna som resulterar i att ingen får lämna ut uppgifterna utan en noggrann säkerhetsprövning och ett tillstånd. Det innebär alltså inte någon absolut sekretess (Skatteverket 2018). Sekretessmarkering är inte reglerat i lag och saknar därför formella krav, beslutet kan alltså inte heller överklagas (SOU 2015:69, 24). I bedömningen bör det dock finnas någon form av intyg som styrker det aktuella och konkreta hotet mot personen ifråga. Sådana intyg kan förslagsvis tillhandahållas av polis eller

socialtjänst. Om den hotade personen har familj bör även dessa inneha motsvarande skydd för att undvika risken att den utsatte spåras upp via familjerelationer. Sekretessmarkeringen gäller oftast inte tillsvidare utan måste omprövas varje år. Personen rapporterar då om sin nuvarande situation och därefter prövar skatteverket om skyddet fortfarande bedöms som aktuellt (Skatteverket 2018).

2.2.2 Kvarskrivning

Den andra typen av skydd är kvarskrivning, vilket innebär adresskydd. När den hotade personen har flyttat till en ny, hemlig adress framgår detta inte i folkbokföringsregistret. Den gamla adressen raderas. Du registreras på den kommun du är skriven i din gamla folkbokföringsort och kvarskrivningen gäller högst tre år innan det omprövas (Skatteverket 2018). Denna form av skyddade personuppgifter har mer inskridande konsekvenser än sekretessmarkering. Även i detta steg krävs det att särskilda skäl kan antas angående att personen ifråga blir utsatt för brott på något sätt. För att detta starkare skydd ska kunna tillgodoses krävs att sekretessmarkering inte anses som tillräckligt. Eftersom kvarskrivning endast skyddar adressuppgifter kombineras skyddet oftast tillsammans med sekretessmarkering (SOU 2015:69, 100). Skyddet avser även den utsattes medflyttande familj (ibid:32). Det är inte ovanligt att den utsatte byter namn eller använder en falsk identitet med osanna bakgrundshistorier. Många bryter även kontakt med släkt och vänner för sin egen säkerhets skull (ibid, 162). Kvarskrivning aktualiseras ofta när den hotande eller förföljande personen dömts för brott. Skyddet kan däremot medges innan dess oavsett om hotet kommer från en känd person eller från oidentifierade (ibid, s.187). Idag lever totalt 16 063 personer med sekretessmarkering eller kvarskrivning. 59 % är kvinnor och 41 % är män. Statistiken är endast uppdelad efter ålder, kön och i vilket län de bor. Vi kan därmed inte se vilka av dessa som har blivit dömda för något brott, sådan statistik existerar inte (Skatteverket 2018)².

2.2.3 Fingerade personuppgifter

När hoten är mycket allvarliga kan den tredje, och starkaste, formen av skyddade personuppgifter bli aktuellt (Skatteverket 2018). De mycket allvarliga hoten ska i första hand vara direkt livshotande eller syfta till en svår kroppsskada (SOU 2015:69, 147). Skyddet kallas för fingerade personuppgifter. Den gamla identiteten upphör att gälla och tas bort från folkbokföringsregistret. Individerna erhåller alltså ett nytt namn och nytt personnummer. Till skillnad från sekretessmarkering och kvarskrivning är det Polismyndigheten som fattar beslutet (Skatteverket 2018).

² Statistikdokument från Skatteverket

Fingerade personuppgifter kräver stora personliga upppoffringar eftersom den berörda personen måste byta bostad och arbete samt bryta upp sina kontakter och sitt tidigare liv (SOU 2015:69, 141). Stor hänsyn tas till den enskildes kapacitet att leva efter polisens anvisningar. Finns det en risk att identiteten röjs blir den verkningslös (SOU 2015:69, 148;164). Enligt Polismyndigheten är det högst ovanligt att en person som lever med denna form av skydd röjer sin identitet. Det förekommer däremot att brott har begåtts i den nya identiteten (SOU 2015:69, 161).

2.2.4 Begreppets innebörd i arbetet

Vi väljer att använda oss av samlingsbegreppet skyddad identitet, eller skyddade personuppgifter, för alla tre former av skydd i arbetet för enkelhetens skull. Det är även så sekretesskydden framställs i media. Vi kan inte veta vilken variant som berörs i tidningsartiklarna, då det inte skrivs ut, även om det mest troliga är sekretessmarkering och kvarskrivning, då fingerade personuppgifter är ytterst ovanligt.

3. Avgränsning

Ämnet skyddade personuppgifter har många intressanta infallsvinklar att studera. Tidigare studier har ofta utgått ifrån ett brottsofferperspektiv, men vi har valt att studera synen på rättvisa vid de tillfällen en dömd sexualförbrytare har beviljats skyddade personuppgifter. Anledningen till att vi har valt just sexualförbrytare som utgångspunkt i uppsatsen är den stora upprördhet som både förövaren och själva gärningen väcker. Det är också ett av de brott som behandlas mest frekvent i medias debatter.

Trots att det är många myndigheter som kommer i kontakt med fenomenet skyddade personuppgifter och sexualförbrytare har vi beslutat oss för att endast intervjua anställda från Polismyndigheten, Skatteverket och Kriminalvården. Polismyndigheten och Skatteverket valdes eftersom de är de beslutsfattande myndigheterna i frågan om skyddad identitet och Kriminalvården för att de har stor vetskap om problematiken med de hot både utifrån och inifrån anstalten som kan uppstå i fall rörande sexualförbrytare.

Det hade även varit intressant att, via enkäter, ta reda på allmänhetens åsikter i frågan om det är rättvist att sexualförbrytare kan tilldelas skyddade personuppgifter efter avtjänat straff. På grund av det begränsade tidsspannet har vi dock valt att låta de inlägg och kommentarer vi funnit i tidningar, och också i sociala medier, utgöra medborgarnas röster. Vi är dock medvetna om att vi inte kan generalisera dessa uttalanden och hävda att de stämmer överens

med hela allmänhetens åsikter. Istället kan vi betrakta dem som åsikter som förekommer i samhället och som genom media får mycket uppmärksamhet. Vi har använt oss av uttalanden från internetbaserade forum i både Sverige, USA, Storbritannien och Nya Zeeland för att belysa hur utbredd diskussionen är. Vi har dock valt att lägga mest fokus på de inlägg och kommentarer vi funnit i svensk media eftersom vi först och främst vill undersöka synen på rättigheten till skyddade personuppgifter här i Sverige.

4. Metod

Eftersom vårt uppsatsämne berör frågor som kräver detaljerad information om fenomenet skyddad identitet och dess olika nyanser fann vi kvalitativ metod som självklar. Materialet vi samlat in är nära förankrat till verkligheten och berör komplexa situationer som kan uppstå i myndigheternas arbete med skyddade personuppgifter och även allmänhetens oro för dömda sexualförbrytare som lever gömda i samhället. Då det finns en rad olika aspekter att ta hänsyn till ville vi använda en metod som tillåter mer än en giltig förklaring till problemet. (Denscombe 2009:398)

4.1 Kvalitativa intervjuer

Utifrån den kvalitativa kärnan fann vi det lämpligt att utföra intervjuer med syfte att få insikt i respondenternas erfarenheter, känslor och uppfattningar (Denscombe 2009:232–233). Intervjuer möjliggör en insamling av mer djupgående och detaljerad information samt större flexibilitet för oss (ibid:267). Sex olika intervjuer gjordes med anställda på tre olika myndigheter som har koppling till fenomenet skyddad identitet. Myndigheterna som berördes var Skatteverket, Polisen och Kriminalvården. Intervjuerna med de anställda från Skatteverket och Polisen gjordes i form av personliga möten medan intervjuerna med Kriminalvården gjordes via e-post. Eftersom målet med intervjuerna var att låta de svarande få utveckla sina tankar och kunskaper utgick vi ifrån en semistrukturerad modell i våra personliga möten (ibid:234-235). Varje intervju var uppdelad i fyra till fem olika teman med ungefär fyra öppna frågor under varje tema. De personliga mötena hölls på respektive myndighets kontor. Som Denscombe (ibid:246) påpekar tänkte vi mycket på vår självpresentation under intervjuerna. Vi minimerade vår egen inverkan och intog en neutral hållning. Respondenterna fick ofta styra intervjun i den riktning de behagade medan vi aktivt lyssnade utan att avbryta.

Under intervjun med Skatteverket träffade vi en handläggare och en verksamhetsutvecklare. En var på plats och en kontaktades via videolänk. De berättade om processen kring skyddad identitet, det vill säga hur man får det beviljat och hur den kan gå förlorad. Vi fick även höra

om problem som kan uppstå och hur de ser på återfallsförbrytare som ansöker om skyddade personuppgifter. Eftersom de var två stycken kunde de komplettera varandras erfarenheter på ett bra sätt. Nackdelen blev, likt det Denscombe (2009:261) nämner, att informanterna kunde prata i mun på varandra vilket försvårade transkriberingen av bandinspelningen.

På Rättscentrum i Malmö intervjuades en brottsoffersamordnare om polisens samarbete med Skatteverket. Hon berättade om polismyndighetens skyddsarbete och hur yttranden, som skrivs till Skatteverket när människor ansöker om någon form av skyddad identitet, kan se ut. Hon berörde även problem som kan uppstå i processen och hur de förhåller sig när brottslingar behöver polisens hjälp med skydd.

På Lunds polisstation samtalade vi med en kriminalkommissarie, som främst arbetar med barnärenden, om hur polisens arbete påverkas av att en misstänkt gärningsperson har skyddade personuppgifter. Hon gav också exempel på situationer där detta har hänt. Vi diskuterade även begreppet rättvisa när det handlar om återfallsförbrytare, framförallt de som förgriper sig på barn, samt eventuella lösningar på problemet.

4.2 E-postintervjuer

Anledningen till att intervjuerna med Kriminalvården gjordes via e-post var på grund av att de geografiska begränsningarna, samt att de hade svårt att få tid till en mer omfattande telefonintervju (Ryen 2000:197). Som Ryen (ibid) nämner är den största nackdelen med e-postintervju att den personliga kontakten och kroppsliga kommunikationen går förlorad och det blir svårare att skapa tillit. Fördelarna vägde dock upp dessa nackdelar. Med tanke på den tid vi sparade in på att kunna skicka ut alla intervjufrågor till samtliga anstalter och slippa synkronisera personliga möten blev det ändå den mest fördelaktiga metoden i detta fall (ibid).

Respondenterna fick möjligheten till längre betänketid och svara på frågorna närhelst de önskade (Ryen 2000:197). Att de fick tänka över svaren var i detta fall gynnsamt eftersom vi frågade efter exempel på problem vilket kan vara svårt att komma på i stundens hetta. Vi kontaktade olika anstalter via kontaktformulär på Kriminalvårdens hemsida och gav en presentation av forskningsstudien samt en förfrågan om intervju, tre svar erhöles. För att få ett hum om hur vanligt det var bland dessa intagna att söka skyddad identitet frågade vi om de visste antalet och varför de hade ansökt om skydd. Vi undersökte även hur hotbilden mot intagna sexualförbrytare såg ut på anstalten, om de eventuella hoten i så fall kom inifrån eller utifrån fängelset samt hur hotbilden såg ut inför frigivning.

4.3 Textinsamling och -analys

Med tanke på den tidsbegränsning som fanns undersöktes allmänhetens uppfattningar om skyddad identitet, för sexualförbrytare, på internet. Både tidningsartiklar samt inlägg och kommentarer på sociala medier användes istället för personliga intervjuer eller enkäter. Vi kunde på så vis samla in stora mängder information på ett bekvämt avstånd. Fördelen med detta var att vi inte behövde förlita oss på några överenskommelser och tillstånd eller stöta på etiska problem (Denscombe 2009:299). Materialet bestod av dagstidningar och kvällstidningar från Sverige, Storbritannien och Nya Zeeland. Vi använde oss även av inlägg på det anonyma diskussionsforumet Jodel och till sist ett blogginlägg, och dess kommentarer, om sexuella övergrepp.

I enlighet med Widéns (2015:186–188) mall för textanalys började vi med att söka efter texter i en databas. Vi använde oss av *Mediearkivet* samt Google. Sökorden som gav relevanta träffar var ”skyddad identitet kriminell”, ”Skyddad identitet sexualbrottsling” och ”Skyddad identitet återfall”. Vi letade främst efter artiklar och inlägg från senare 2000-tal eftersom det skulle vara relevant för dagens situation. Vi har även varit uppmärksamma på det kontinuerliga nyhetsflödet och inlägg på sociala medier under hela processen ifall något ytterligare av värde skulle dyka upp.

Innan artiklarna och inläggen sammanfattades gjordes en bedömning av dokumentens autencitet, trovärdighet, representativitet och innebörd (Denscombe 2009:301–302). Då det var en stor mängd material fick vi sortera artiklarna efter de angivna rubrikerna istället för att läsa innehållet i varje sökträff. Det insamlade materialet kategoriserades sedan in i mindre beståndsdelar efter innehållet. Efter att ha sammanställt alla artiklar vi funnit bestämde vi oss för att reducera materialet till tio stycken då vi upplevde att dessa täckte alla aspekter vi ville åt. Vi valde att endast utgå ifrån ett blogginlägg i arbetet då vi upplevde att inlägget berörde många intressanta aspekter gällande uppsatsämnet och hade ett stort antal kommentarer. Bloggerskan har även stor räckvidd i samhället med sina 300 000 följare per dag. Slutligen fick ett inlägg från Jodel utgöra ett sammanfattat exempel på hur diskussionen kan se ut på sociala medier.

Eftersom vi använt oss av kvälls- och dagstidningar, bloggar och inlägg på sociala medier, för att undersöka allmänhetens reaktioner på fenomenet skyddad identitet för sexualförbrytare samt medias framställning, var kvalitativ textanalys passande. Som Widén (2015:176) nämner är denna metodansats den mest förmånliga i jakten på förståelse kring samhällsopinionen samt hur ett samhällsfenomen framställs i medier. I analysen av journalisters och

privatpersoners texter och bloggkommentarer på internet tittade vi noga på hur språket såg ut, vilka begrepp och ord som användes och hur det präglade ämnet (ibid:184). Med hjälp av en sådan analys kunde vi bedöma om det fanns en negativ eller positiv inställning till ämnet skyddade personuppgifter för dömda sexualförbrytare.

Förutom de ovan nämnda medier som berört samhällsopinionen har vi även använt oss av riksdagsmaterial i form av Statens Offentliga Utredningar (SOU). Detta material har kunnat bidra med ytterligare kunskap om hur bedömningar görs kring skyddad identitet samt i vilken mån kriterierna behöver förändras på nationell nivå (Widén 2015:181). Till skillnad från allmänhetens åsikter som lyfts fram i media får vi genom dessa utredningar istället en inblick i myndigheters resonemang kring skyddad identitet.

4.4 Urval och sortering

I början av arbetet valdes specifika intervjupersoner medvetet ut eftersom deras kunskap, tack vare deras befattning inom myndigheten, kunde bidra med en unik inblick i ämnet (Denscombe 2009:251). Vi handplockade alltså så kallade *nyckelpersoner* eftersom de är erfarna experter inom sitt område (ibid:267). Undersökningen började med en kontaktperson som sedan hänvisade oss vidare till nästa person, som i sin tur hjälpte oss vidare till ytterligare kontakter. Vi använde alltså oss av ett så kallat subjektivt urval som gick över till ett snöbollsurval (ibid:37-38). Urvalet till e-postintervjuerna baserades på att samtliga av anstalterna vi kontaktade har intagna sexualförbrytare. Eftersom första steget i kommunikationen med Kriminalvården var ett kontaktformulär hade vi ingen vetskap om vem som skulle svara. Det blev därmed en form av slumpmässigt urval från vår sida (Denscombe 2009:33).

För att kunna organisera allt material, kunna återge det mest relevanta och betona att undersökningen är av vikt har vi använt oss av Rennstam och Wästerfors (2015:12) taktik att sortera, reducera och argumentera. Materialet lästes igenom ett flertal gånger, sorterades efter olika grupperingar och namngavs med passande rubriker. De kategorier som återstod reducerades genom att prioritera signifikanta detaljer som var relevanta för vårt ämne (Rennstam & Wästerfors 2015:81–82). Till sist följde vi råden om att argumentera för alla fynd i undersökningen, stora som små, samt att förhålla oss positiv eller negativ till den tidigare forskningen och valda teorier kopplat till uppsatsämnet (ibid:137).

I vår analys av intervjuerna har vi använt oss av ett så kallat delperspektiv med fokus på innehåll (Johansson 2005:289). Vi definierade mellan fyra till fem olika kategorier i varje

intervju och lyfte ut valda stycken som sedan analyserades. Som Johansson (ibid) nämner dominerar detta perspektiv sociologin eftersom de teman som identifieras säger något om de normer och värderingar som eftersöks.

4.5 Validitet och reliabilitet

Vi är medvetna om att validiteten i respondenternas svar är svåra att kontrollera då metoden är kvalitativ och det insamlade materialet rör sig om intervjupersonernas erfarenheter, tankar och känslor. Vi har däremot försökt använda Denscombes (2009:265–267) tips om praktiska kontroller för att kunna bedöma trovärdigheten. Både intervjudata och tidigare forskning har bekräftats via andra informationskällor om samma ämne. Vi har, som tidigare nämnts, identifierat olika återkommande teman både i intervjuerna med de olika myndigheterna och i de dokument och artiklar som berör skyddad identitet (ibid:266). På så sätt har vi kunnat bekräfta att vår insamlade data är av rätt typ för att undersöka vårt ämne (Denscombe 2009:378).

Reliabiliteten avser tillförlitligheten i studien, med andra ord att vi varit neutrala i vår forskning och att resultatet skulle vara konsekvent om andra forskare undersökte samma sak på samma sätt (Denscombe 2009:378). Nackdelen med kvalitativ forskning är just att den tillförlitligheten är svår att uppnå eftersom undersökningen inte går att replikeras till punkt och pricka. Som Denscombe (2009:379) nämner är det omöjligt att kopiera sociala situationer. Människor och också miljöer är i ständig förändring (ibid). Vi är väl medvetna om att vår tolkning av materialet inte kan återspegla sanningen, vilket påverkar objektiviteten. Det vi kan göra för att visa på tillförlitlighet i studien är att presentera en utförlig metoddel, analys och motiverande slutsats (Denscombe 2009:269).

4.6 Forskningsetik

Under hela arbetets gång har vi varit noga med forskningsetiken. I enlighet med Denscombes (2009:193–197) råd har vi tagit deltagarnas rättigheter och värdighet i stor beaktning. De ska inte lida någon form av skada på grund av sin medverkan och deras integritet har respekterats (ibid:193).

Innan varje intervju informerades respondenterna om deras roll i arbetet och att informationen skulle behandlas konfidentiellt. Samtliga deltagare har deltagit frivilligt och tillfrågats om de vill vara helt anonyma eller benämnas med namn i studien. Intervjupersonerna från Skatteverket har önskat anonymitet och vi kommer därför, enligt överenskommelse, att benämna dessa anställda efter deras befattningar som är handläggare och

verksamhetsutvecklare. För enkelhetens skull kommer därför inte någon av de övriga respondenterna från Kriminalvården och Polismyndigheten heller att nämnas vid namn. Samtliga kommer att namnges med yrkestitel. Från Kriminalvården har vi befattningarna säkerhetshandläggare och kriminalvårdsinspektör. Intervjupersonerna från Polismyndigheten har titlarna brottsoffersamordnare och kriminalkommissarie. Vi har i största mån undvikit subjektiva skildringar i analysen som kan resultera i oriktiga framställningar av respondenternas svar (ibid:196).

Ämnet skyddad identitet förenat med sexualförbrytare väcker starka känslor. Vi har därför aktivt försökt att inte blanda in våra egna ställningstaganden, utan tagit ett ställningsfritt perspektiv i analysen av den insamlade empirin. Ett etiskt problem vi har stött på under skrivandeprocessen är hur vi ska benämna individerna som diskussionen kretsar kring. I media framställs individerna ofta som sexualförbrytare, men enligt de myndigheter vi har pratat med bör de inte betraktas som kriminella eftersom de har avtjänat sitt straff. Vi har valt att följa medias fotspår och benämner dessa individer som dömda sexualförbrytare. Detta gör vi dock utan att lägga någon värdering i begreppet eftersom vi inte vill definiera personerna som fortsatt kriminella. Vi anser dock att användandet av denna formulering var nödvändig för att tillgodose uppsatsens tydlighet.

5. Tidigare forskning

För att finna tidigare studier kring ämnet att ta avstamp i använde vi oss av databasen LUBsearch. Det var knapert med forskning om ämnet skyddad identitet och trots hjälp från både lärare och bibliotekspersonal hittades inget material om kriminella med skyddade personuppgifter. Vi fick därför gå vidare till bredare internationella studier om bland annat "Identity confidentiality", men konceptet skyddad identitet verkar inte existera på samma sätt utomlands som i Sverige. Vi ändrade därför fokus. Vi valde att utgå ifrån en viss brottskategori och samhällets motreaktioner när de blir frigivna. Sexualbrott, som anses vara ett av de värsta tänkbara brotten och den kategori som allmänheten upplevs frukta mest, fick bli utgångspunkten.

Vår tidigare forskning hittades slutligen med hjälp av sökord som "Recidivism", "Sex offender", "Ethics" och "Retribution". De studier vi fann behandlar visserligen motsatsen till vår uppsats, nämligen att hänga ut sexualförbrytare genom att använda sig av speciella register, men vi anser ändå att de är relevanta för denna studie i och med att de visar vilka konsekvenser som kan uppstå om dömda sexualförbrytare inte beviljas skyddade

personuppgifter. Texten nedan sammanställer sju olika artiklar som berättar om, och problematiserar ämnet.

5.1 Kartläggning av sexualförbrytare

Stränga sanktioner och register som kartlägger sexualförbrytare förekommer främst i USA och Storbritannien och kan ses som ett svar på allmänhetens starka reaktioner och krav på hårdare tag i kampen mot sexuell brottslighet (Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:605; Payne, Tewksbury & Mustaine 2010:581; Vess 2009:265). I brittisk media framställs allt oftare förargelseväckande historier om hemska sexuella övergrepp, vilket har fått allmänheten att tro att denna typ av brottslighet ökar. Bilden av att det rättsliga systemet har misslyckats kan i sin tur leda till att allmänheten känner ett större behov av sanktioner mot just sexualförbrytare (Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:614). De mediala rapporterna om frisläppta sexualförbrytare som har fallit tillbaka i ett kriminellt beteende och utsatt oskyldiga för övergrepp har i USA skapat en rädsla hos befolkningen, vilka i sin tur har satt press på de styrande att ta hand om problemet.

Befolkningens missnöje grundar sig i en misstro till de rehabiliterande strategier som tidigare använts i behandlingen av sexualförbrytare. Detta har resulterat i att regeringen har lyssnat på opinionen och börjat övergå till ett tydligare användande av vedergällande sanktioner för att övertyga medborgarna om att åtgärder vidtas för att ta itu med problemet med den farliga sexualförbrytaren (McAlinden 2007:15).

En undersökning i Washington State visade att 80 % av respondenterna uppgav att ett register över sexualförbrytare var av stor vikt för att förbättra allmänhetens säkerhet (Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:609). Den uttalade tankegången som föreligger införandet av ett register över sexualförbrytare är att om medborgarna i samhället känner till att en sexualförbrytare är i närheten så kan de vidta åtgärder för att skydda sig och sina närstående mot eventuella övergrepp i framtiden (Tewksbury 2006:1).

I en annan studie kunde dock Carlsmith et al. (2007:445) utläsa att allmänhetens huvudsakliga krav snarare gällde en vedergällning än ett förhindrande av sexualförbrytarna. Detta tyder på att argumentationen för införandet av en hårdare lagstiftning är baserad på känslor som revansch och inte på vetenskap utvunnen ur den tidigare forskning som belyser konsekvenserna av dessa sanktioner. Forskning har visat att kartläggningen av sexualförbrytare snarare fungerar som ett verktyg för att skapa en känsla av trygghet i samhället än som ett medel att påverka gärningspersonens rehabilitering och återintegration

till samhället (Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:614). Att de samhälleliga konsekvenserna inte är av större betydelse för allmänheten framgick i en amerikansk studie som observerade att respondenterna hävdade att de skulle stå bakom dessa lagar även utan några vetenskapliga bevis på att de får den sexuella brottsligheten att minska (Koon-Magnin 2015:80).

Vad säger då tidigare forskning om effekterna av dessa register över sexualförbrytare? Det råder en stark konsensus om att kartläggningen av sexualförbrytare har väldigt liten eller ingen effekt alls när det kommer till att minska kriminaliteten inom detta område (Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:606; Tewksbury 2006:1; Corbett 2011:114). Corbett (2011:104–105) menar att dessa register är en väldigt ineffektiv och opropotionerlig respons på det hot som utgörs av tidigare dömda sexualförbrytare. Han hävdar visserligen att kartläggningen kan förse allmänheten med en känsla av säkerhet, men lägger dock till att denna trygghet endast bör betraktas som en illusion. Många studier belyser till och med att strategin med offentliga register kan ha negativa konsekvenser, inte bara för den exponerade sexualförbrytaren, utan i slutändan också för samhället i stort (Bensel & Sample 2017:498; Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:609; Tewksbury 2006:2; Corbett 2011:104,105). Kritiker emot införandet av dessa register påpekar att de fungerar distraherande och att de får allmänheten att fokusera alldeles för mycket på att skydda sina barn emot ”den okända förövaren”, trots att endast 7 % av alla sexualbrott mot minderåriga begås av främlingar (Koon-Mangin 2015:81).

Utöver detta menar Corbett (2011:105) att exponeringen, på det personliga planet, leder till att den före detta sexualförbrytarens möjligheter till att leva ett vanligt liv minskas. Stigmatisering, trakasserier, social isolation, svårigheter att skaffa sig ett jobb och hemlöshet är bara några exempel på möjliga konsekvenser av att få sitt namn publicerat i dessa register (Bensel & Sample 2017:498; Corbett 2011:105; Tewksbury 2006:2; Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:609). Dessa konsekvenser försvårar som sagt individens möjligheter till återintegration till samhället och kan till och med leda till att individen drivs till att återfalla i sitt brottsliga beteende.

En tidigare dömd sexualförbrytare som fått sitt namn registrerat i ett av dessa register berättar att han upplever att stigmatiseringen som efterföljt publiceringen har ändrat synen på vem han är som person. Han menar att han i varje situation först och främst ses som en sexualförbrytare och att hans identitet definieras av den omoraliska handlingen han utfört. Efter publiceringen har han gått från att vara en person som begick ett misstag till att vara en

sexuälförbrytare som, beroende på äskådarens uppfattning, kan anses vara antingen en person eller ett monster. (Evans & Cubellis 2014:601)

Att på detta sätt definiera en person som en sexuälförbrytare kan komplicera den moraliska tankegången när vi berör ämnet skyddade personuppgifter. Ett rekvisit för att bli beviljad skyddade personuppgifter är, som vi tidigare nämnt, att det måste finnas en konkret hotbild riktad mot personen (Skatteverket 2018).

6. Teori

Eftersom rättvisebegreppet, som är uppsatsens huvudsakliga tema, innefattar många olika infallsvinklar har vi valt att kortfattat presentera flera rättviseprinciper såsom etiska, retributiva och reparativa. För att få djupare förståelse för den nedvärderande utpekningen av dessa brottslingar, vill vi lyfta fram identitetsteorin om den sociala betingningen stigma. Till sist belyser vi även teorin "stackare och skurk", som blir relevant när en dömd sexuälförbrytare blir offer för allmän vedergällning. Eftersom utbudet av tidigare forskning om ämnet är väldigt begränsat har vi valt att ta in fler teoretiska perspektiv för att få större förståelse kring fenomenet.

6.1 Rättvisans olika principer

Att lika fall ska behandlas lika kan benämnas som *formell rättvisa*. Återigen råder det dock olika uppfattningar om vad som räknas som lika fall och därmed vad som anses som rättvist. Denna oenighet tyder på att människor gör olika tolkningar om *materiell rättvisa* (Dahlman 2010:84). För att kunna avgöra hur våra rättigheter och skyldigheter ska fördelas kan rättviseuppfattningen *utilitarism* användas. Denna uppfattning bygger på ett konsekvenstänk kring vilken handling som leder till största samhällliga nytta i jakten på rättvisa (ibid). Problemet med utilitarismen är avsaknaden att kunna mäta nytta. Det går inte att fastställa om en persons tillfredsställelse är större än någon annans (Dahlman 2010:86).

Utilitarismens rättviseuppfattning får inte inskränka på mänskliga rättigheter. Det råder vissa grundläggande rättigheter som inte får offras på grund av principen om samhällsnytta. I artikel 8 i Europakonventionen berörs rätten till respekt för sitt privatliv. Med detta menas att konventionen skyddar individens rykte, vilket kan komma i strid med tryckfriheten (Dahlman 2010:91–92). Det innebär också att myndigheter inte får begränsa denna rättighet såvida det inte finns stöd i lagen som tillåter detta. Undantagsfall kan vara att det är nödvändigt med hänsyn till statens eller allmänhetens säkerhet men också i förebyggande av brott eller till

skydd för hälsa, moral eller skydd för andra personers friheter och rättigheter (Mänskliga rättigheter 2018). Det finns fall då allmänhetens intresse väger tyngre än den personliga integriteten (Dahlman 2010:93).

Utilitarismens motpol är de uppfattningar om materiell rättvisa. Där väger moral tyngre än samhällsnytta. Varje rättighet och skyldighet har alltså ett moraliskt egenvärde, vilket kan kallas för *pliktetik*. Det är ens uppfattning av plikt som avgör om handlingen anses vara rätt eller fel och vilka skyldigheter vi har i vårt handlande. Ett exempel på detta är att det är moraliskt fel att ljuga. Vi har en skyldighet att tala sanning (Dahlman 2010:88). En annan inställning till materiell rättvisa är *förtjänstetik*. Ännu en gång står det moraliska egenvärdet i fokus, men enligt denna etik förtjänar vi våra rättigheter eller skyldigheter. Om en person utfört en positiv handling förtjänar denne en belöning. Är handlingen klandervärd förtjänar personen ifråga istället bestraffning (ibid:89).

Sammanfattningsvis kan förtjänstetiken ses som tillbakablickande och utilitarismen som framåtblickande. Enligt förtjänstetiken bör en kriminell straffas på grund av en handling som hänt i det förflutna medan utilitarismen använder bestraffning som brottsprevention. Att en kriminell straffas antas få positiva effekter längre fram eftersom straffet i sig är avskräckande (Dahlman 2010:94–95).

6.1.2 Retributiv- och reparativ rättvisa

En grundtanke inom den straffrättsliga diskussionen är att ett retributivt straff ska vara proportionellt gentemot den brottsliga gärningen och att straffet bör baseras på rationella grunder, inte emotionella (Molander 2003:108). Med detta sagt finns det, enligt Molander (ibid:109), många i samhället som säkerligen inte skulle ifrågasätta ett personligt agerande grundat på emotioner mot en sexualförbrytare. En del personer skulle till och med kunna hävda att en sexualförbrytare förtjänar att bli misshandlad och att en vedergällare har en rättighet att hämnas en våldtäkt av någon närstående. Enligt vedergällningens logik bör straffet som riktas mot gärningspersonen vara proportionellt gentemot den moraliska vreden. Det retributiva straffet kan därmed användas som ett verktyg för att se hur styrkan av den klandervärda handlingen har uppfattats (Molander 2003:111).

Filosofen Elizabeth Wolgast påpekar att en vedergällning som står i proportion till brottet är lika moraliskt fel som den ursprungliga omoraliska handlingen. Att bestraffa leder därför, enligt Wolgast, till att vi efter straffet lämnas kvar med två omoraliska handlingar och inte en som har neutraliserats, vilket urholkar rättigheten att bestraffa någon (Molander 2003:115).

Detta synsätt går dock, enligt Molander (ibid:116), miste om detaljen att det inte är samma sak att utföra ett illdåd som att reagera på ett illdåd. Straffet av en sexualförbrytare förändrar inte det faktum att offret blivit utnyttjat, men detta underminerar inte konceptet att vedergällningen bör ses som en moralisk reaktion på en oförrätt och inte ett renodlat illdåd (ibid:116).

Som motpol till det traditionella retributiva bestraffandet finns den så kallade *reparativa rättvisan*. Det är ett alternativt sätt att behandla konsekvenserna av ett brott istället för att förlita sig på domares beslut om förövarens öde, där det lämpliga straffet bestäms av staten. Reparativ rättvisa vill stärka brottsoffrets, och även samhällets, roll genom att ge dessa större utrymme i rättsprocessen (Newburn 2013:768–769). En reparativ rättsordning vill alltså gå från vedergällning till försoning. Att utföra en kriminell handling är inte bara att bryta mot lagen, det innebär även skada för en eller flera individer (McAlinden 2007). Ett exempel på denna typ av rättvisa är Braithwaites (Newburn 2013:226) *reintegrative shaming* som innebär att ett avstånd tas från gärningen och att det sociala ogillandet följs av en process där gärningspersonen ska återintegreras in i samhället för att bli en laglydig och respektabel medborgare igen. Detta ska ske genom förlåtande ord och gester eller ceremonier för att förövaren ska bli av med sin stämpel som avvikande. Tanken med reintegrative shaming är att det ska fungera avskräckande i och med den skam som uppstår för gärningspersonen vid upptäckten av brott. (ibid).

Motsatsen till *reintegrative shaming* är *disintegrative shaming*, vilket innebär att det inte bara är den upprörande handlingen som stämplas som något negativt, utan även personen bakom handlingen. Hatet och exkludering kommer ofta från främlingar (Newburn 2013:226). Denna form av shaming kan likställas med Goffmans (2011) stigmatisering, som vi kommer utveckla vidare nedan.

6.2 Identitetsteorier

6.2.1 Stigma

Erving Goffmans (2011:9–10) teori om stigma handlar om den sociala identitet en individ tillskrivs i ett samhälle. Inom samhället delas individer in i kategorier och för att bli förknippad med en kategori krävs det att individen besitter specifika karaktärsdrag som anses vara vanliga eller normala inom just den gruppen. Det uppstår, inom det sociala samspelet, föreställningar om vilka kännetecken som kopplas samman med en viss kategori. Dessa

föreställningar är djupt inrotade i vår sociala inläring och leder till att vi, vid första anblick av en obekant person, kan kategorisera hans eller hennes sociala identitet och därmed tillskriva personen speciella egenskaper. Vad som är viktigt att komma ihåg är att det endast är individens *virtuella sociala identitet* som fastställs genom de första intrycken och inte dess *faktiska sociala identitet* (ibid).

När det visar sig att en person besitter någon negativt betingad egenskap, som får denne att skilja sig från övriga medlemmar i en kategori, transformeras individen i våra sinnen från att vara en ordinär människa till att kategoriseras som utstött. Att på detta sätt tilldelas en negativ stämpel innebär ett stigma (Goffman 2011:9–10). Stigmat tillskriver personen en status av utstötthet på grund av en specifik egenskap trots förekomsten av många andra karaktärsdrag (Goffman 2011:12). Den stigmatiserade personen anses vara en sämre människa än de ”normala” eller socialt accepterade, vilket kan leda till diskriminerande konsekvenser från samhället som försämrar individens livsmöjligheter (Goffman 2011:13). Hos den stigmatiserade personen uppstår det ofta en känsla av att omvärlden ständigt har de negativt laddade egenskaperna som bakgrund när de granskar och bedömer individen. Detta ger upphov till tankar som ”jag bedöms ständigt som en brottsling och ingenting annat” eller ”nu är det för sent för mig att bli något annat än det jag är”. (Goffman 2011:22)

6.2.2 Stackare och skurk

För att beviljas skyddade personuppgifter krävs det, som sagt, en hotbild mot individen. En person som får utstå hot betraktas i normala fall som ett brottsoffer, men när individen i fråga är en dömd sexualförbrytare kan det lätt uppstå förvirring. Är personen en brottsling eller ett brottsoffer? Svårigheten i att förena de båda begreppen förtydligas när Sahlin (1994:9) definierar begreppen ”stackare” och ”skurk” som två fixeringsbilder som inte kan observeras samtidigt. Hon menar att denna uppgift omöjliggörs eftersom de båda termerna förutsätter en infallsvinkel som direkt eliminerar de väsentliga delarna i sin motbild. Detta innebär att en individ som definieras med hjälp av attribut som anses tillhöra en skurk inte samtidigt kan identifieras som en stackare. Personen som blivit betraktad som en skurk kan visserligen även bli betraktad som en stackare av samma bedömare, men detta förutsätter att det sker vid två olika tillfällen och att betraktaren har ändrat sin inställning gentemot den bedömda individen (Sahlin 1994:19).

Den tillskrivna identiteten grundar sig i den sociala omgivningens föreställningar av vilka motiv och preferensmönster en individ har. Dessa baseras på individens karaktärsdrag och inte det faktiska beteendet. Uppfattningarna om drivkraften bakom ett visst agerande och

olika rättviseföreställningar kopplade till de olika stereotyperna rättfärdigar i sin tur diverse reaktioner från omvärlden (Sahlin 1994:10). När en individ med ett negativt drag definieras som en ”skurk” förutsätts skurken även inneha andra negativa egenskaper (Sahlin 1994:32). Omgivningens uppfattningar om individens motiv skiljer sig dock mellan olika bedömare och samma beteende kan därför tolkas på olika sätt (Sahlin 1994:10).

7. Analys

Redan vid första anblick av olika tidningsartiklar och andra sociala medier syns en tydlig, negativ ståndpunkt till förövares rätt till skyddad identitet. Det talas inte om individerna som före detta kriminella utan som nuvarande brottslingar. Vi har funnit att de upprörda kommentarerna som florerar på internetforum och i tidningsartiklar grundar sig i en diskrepans mellan den arga massans syn på rättvisa och den som används av det rättsliga systemet och dess myndigheter, samt att denna skillnad har sin utgångspunkt i det förhållningssätt som används gentemot individen i debattens centrum. Den efterföljande analysen kommer utveckla dessa tankar ytterligare. Vi kommer även presentera myndigheternas arbete och förhållningssätt för att förtydliga hur processen går till och hur deras tankar går kring dömda sexualförbrytares rättigheter till skyddade personuppgifter. Då uppsatsen är kvalitativ och det insamlade materialet är av stort omfång väljer vi att introducera resultaten i analysen eftersom vi själva valt ut de stycken vi funnit relevanta i empirin. En renodlad resultatdel uteblir alltså eftersom allt material inte kan presenteras.

7.1 Medias framställning av sexualförbrytare

Att grovt kriminella får hjälp av svenska staten att hålla sina personuppgifter hemliga samtidigt som de utnyttjar systemet för sin egen vinnings skull är en tydlig åsikt som återfinns i media (Noterius 2001). Olika nyhetssidor räknar upp mördare, våldtäktsmän och extremister som samhället väljer att skydda (ibid). Bara på ordvalen “får hjälp” och “samhället väljer att skydda” ser vi journalistens negativa ståndpunkt över dömda förövares skyddade identiteter.

Brottslighet, och inte minst sexuell brottslighet, är ett ämne som får stort utrymme på den mediala scenen. Hur ofta och på vilket sätt ett fenomen presenteras i media kan påverka hur mottagaren väljer att förhålla sig till det behandlade ämnet i framtiden (Koon-Magnin 2015:81). När det är sexualbrott som presenteras används ofta känsloladdade termer för att beskriva de inblandade individerna. Trots att det finns väldigt många typer av sexuell brottslighet framställs ofta sexualförbrytare som en homogen grupp med gemensamma negativa egenskaper (Bensel & Sample 2017:497). Individerna tillskrivs i och med denna

stigmatisering vad Goffman (2011:9) kallar en *virtuell social identitet* som sexualförbrytare. Dessa definieras i sin tur som ett gäng skurkar (Sahlin 1994:9–10).

Även i artiklarna vi funnit, som handlar om individer som har avtjänat sitt rättsliga straff, benämns personerna ofta som sexualförbrytare eller grovt kriminella (Noterius 2001; Leask 2017). Istället för att benämna individen som en person som har sonat för sitt brott genom att sitta i fängelset används negativt laddade termer som “han som krossade offren och deras familj”. I en artikel från Nya Zeeland fann vi ett exempel på hur journalisten ytterligare förstärkte bilden av vilken hemsk människa den dömde före detta sexualförbrytaren var genom att betona att han dessutom var HIV-smittad (Leask 2017).

Dessa formuleringar är tydliga exempel på hur nedsättande termer används för att förtydliga att den stigmatiserade sexualförbrytaren är en sämre person än övriga i samhället (Goffman 2011:13). Den bilden media har målat upp om hur dessa brottslingar är och beter sig kan leda till att det uppstår en stor fruktan för den okända och farliga sexualförbrytaren, som utan kontroll över sina begär lurar runt hörnet och väntar på att ett ovetande barn ska passera. Detta trots att ett barn, statistiskt sett, är säkrare på offentliga platser än i hemmet när det handlar om sexualbrott mot barn (Walker 2010:199). Kriminalkommisarierna vi intervjuat uttrycker sin oro för denna utveckling i media i intervjun:

Jag tycker att det är mycket, mycket skrivande som är... där det inte finns någon bakgrundskunskap. Och likadant på sociala medier. Vad man kastar ur sig där, som ju blir till sanningar på något sätt. Det tror jag är livsfarligt! [...] Sånt kan ju dra iväg hur som helst.

7.2 Hat, stigmatisering och rädsla

Både anhöriga till offer och utomstående uttalar sig negativt i sociala medier och massmedia gällande sexbrottslingar som beviljas identitetsskydd. Framförallt när det handlar om sexualbrott anses förövarna komma undan för lätt. Dödshot och hot om våld väller in på internet mot uppmärksammade gärningspersoner. Det ses som ett slag i ansiktet mot offrets familj när det rättsliga straffet är för mildt. När gärningspersonen dessutom får möjligheten att tilldelas skyddade personuppgifter på grund av dessa hot skjuter denna upprördhet i höjden (Ericson 2015).

När intervjupersoner i massmedia hävdar att en tidigare dömd sexualförbrytare inte förtjänar någon hjälp att skydda sig mot våldsamma vedergällningar på grund av sitt tidigare förkastliga beteende används förtjänstetiken (Dahlman 2010:89) som grund i

argumentationen. Rättigheten att få hjälp anses ha försvunnit i och med det klandervärda agerandet vid det sexuella övergreppet och istället har det uppstått en rättighet hos omgivningen att straffa vederbörande på grund av den omoraliska handlingen. Man skulle kunna tänka sig att den som använder sig av ett förtjänstetiskt synsätt alltid är negativ i frågan, men argumentationen bakom rättvisan är mer komplex än så. Även inom förtjänstetiken råder det skillnader mellan allmänhetens och myndigheternas definitioner av vad individen i fråga har gjort sig förtjänt av.

När en sexualförbrytare döms i rätten fattas ett beslut som definierar exakt vad personen i fråga är skyldig att göra för att sona för sin handling och därefter bli betraktad som en helt vanlig medborgare i samhället. När det utdömda straffet har avtjänats är rättvisans vågskål, i myndigheternas ögon, återigen i balans, vilket innebär att ytterligare ett straff i form av hämndaktioner skulle få vågskålen att börja luta igen, men denna gång åt andra hållet. Allmänheten hävdar dock ofta att det rättsliga straffet inte är hårt nog och att den frisläppta sexualförbrytaren därför förtjänar ytterligare straff efter frigivningen (Melén 2008).

Det är inte bara i Sverige som denna upprördhet råder. Som tidigare nämnt skapade en HIV-smittad sexualförbrytare, som förgripit sig på flera små barn och återfallit i brott många gånger, i Nya Zeeland ramaskri då han fått skyddad identitet. Familjerna till offren säger flera gånger att allmänheten har rätt att veta vem förbrytaren är och vad han har gjort för att kunna skydda samhället och framförallt barnen. Han ska inte kunna gömma sin identitet och sitt förflutna, enligt anhöriga. Återfallsförbrytaren försvarar sina skyddade personuppgifter med att han har rehabiliterats och gjort framsteg i behandlingen. Han tycker inte att han förtjänar att straffas igen, han har avtjänat sin tid och är inte längre en fara för samhället. Men varför ska han som krossade offren och deras familj få kunna gå vidare när de aldrig någonsin kommer kunna göra detsamma, undrar många. (Leask 2017)

Även i ovanstående exempel kan alltså vi utläsa en tydlig skillnad rörande åsikter kring förtjänstetiken. Den före detta sexualförbrytaren är mån om att bevara sin personliga integritet, som skyddas av artikel 8 i Europakonventionen (Dahlman 2010:91–92).

Den tidigare förövaren i Nya Zeeland har däremot en mängd strikta restriktioner att följa, som exempelvis utgångsförbud om nätterna och förbud att ha kontakt med personer som är yngre än 16 år. Detta begränsar hans möjlighet till ett fullt normalt liv. Trots detta råder fortfarande en stark oro över att hans identitet hemlighålls från medborgarna (Leask 2017). Allmänhetens oro visar oss att individens virtuella sociala identitet även efter det avtjänade straffet betraktas

vara en *farlig sexualförbrytare*, vilket tyder på en stigmatisering (Goffman 2011:10). Alltså betraktas personen, som enligt juridikens spelregler anses vara rentvådd, fortfarande som kriminell, eller som Sahlin (1994) skulle uttrycka sig, som en skurk. Samhället har inte låtit sig tillfredsställas av det juridiska straffet eller alla restriktioner efter frigivning. Detta går i linje med tidigare forskning (Carlsmith et al. 2007:445) och tyder på att det finns ett behov av ytterligare vedergällning och revansch.

Även liknande händelser i Storbritannien skapade ramaskri när polisen vägrar avslöja sexualförbrytares nya identiteter. Som Dahlman (2010:84) belyser kan man tolka detta som att det råder två olika uppfattningar mellan myndigheter och allmänheten om den materiella rättvisan. Utilitarismens grundtanke, som ska lösa konflikten mellan de olika rättvisuppfattningarna, blir svår att applicera i dessa fall eftersom det råder olika tolkningar om vilken handling som leder till största möjliga nytta (ibid). Detta kan vi tydligt se i reaktionerna på polisen i Storbritanniens beslut att inte avslöja sexualförbrytares nya identiteter (Spillet 2016). Enligt polisen var risken med att avslöja identiteterna för stor, då det skulle försvåra möjligheten att återintegrera de dömda förövarna, samt öka risken att de skulle utsättas för samhällelig vedergällning. Att skydda de frigivna sexualförbrytarna och ge dem en möjlighet att fungera i samhället behövde, enligt polisen, prioriteras över allmänhetens intresse (ibid).

Brottsofferjourer i Storbritannien resonerade dock tvärtom. De har mött och arbetat med de traumatiserade och skadade offren som sexualförbrytare lämnat efter sig. På grund av denna erfarenhet vill de till varje pris förhindra att fler utsätts för dessa hemska övergrepp. Jourerna påpekar att det inte finns någon försäkran om att förbrytarna inte kommer återfalla i brott och att poliserna, för samhällets bästa, bör avslöja identiteterna i brottspreventivt syfte (Spillet 2016). Att låta en persons integritet inskränkas med motiveringen att det leder till en större samhällsnytta kan hänvisas till ett utilitaristiskt tankesätt i jakten på rättvisa (Dahlman 2010:86).

Att publicera namnet på en sexualförbrytare i ett preventivt syfte kan ses som en snabbverkande åtgärd för att öka samhällets säkerhet. Polismyndigheten som vägrade att lämna ut de känsliga uppgifterna kan dock också motivera sitt beslut med hjälp av utilitarismen. Tidigare forskning har visat att återfallsrisken blir högre med den stigmatisering som troligen medföljer en publicering av den dömdes sexualförbrytares namn (Bensel & Sample 2017:498; Corbett 2011:105; Tewksbury 2006:2; Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009:609). Man kan alltså även hävda att det vore nyttigare för samhället att inte offentliggöra

identiteten eftersom det ökar chansen för en rehabilitering från det kriminella beteendet, vilket i sin tur minskar antalet potentiellt farliga individer i samhället. Detta är dock en mer långsiktig plan än den som brottsofferjourerna kräver. Båda parterna eftersträvar största möjliga nytta för samhället och ett rättvist agerande, men väljer att gå två olika vägar för att nå dit.

Det är inte bara på nyheterna de negativa åsikterna florerar, utan även på bloggar. Elaine Eksvärd (2017) är en av många som reagerat starkt på ett en handbollstränare som misstänktes för sexuella övergrepp mot barn lyckades hålla sig gömd tills preskriptionstiden för fallet gick ut. I inlägget "Din äckliga jävel är så dömd ändå" (ibid) påpekar hon hur snedvridet samhället är när man i första hand tänker på hur de anhöriga drabbas av att en misstänkt eller dömd pedofil hängs ut, snarare än att tänka på hur oskyldiga barn drabbas om vi inte gör det. Hon påstår vidare att återfallsrisken för en pedofil är 100 % och att vi till varje pris måste skydda våra barn från dessa monster. Hon motsätter sig sexualförbrytares möjlighet att få skyddad identitet eftersom det bara är ett sätt för dem att fortsätta begå övergrepp fast med skyddade personuppgifter (Eksvärd 2017). Som Sahlin (1994:32) beskriver så har en person som blivit definierad som skurk också blivit förknippad med andra negativa egenskaper. Det finns olika föreställningar om vilka motiv och preferensmönster en individ har, baserat på deras uppfattade karaktärsdrag (ibid:10). För en person med karaktärsdrag som en sexualförbrytare kommer det därmed finnas en rädsla över dolda motiv i deras handlingar. Eksvärd (2017) kan exempelvis inte alls se att ett skyddsbehov ligger till grund för sexualförbrytares skyddade identitet, utan ser det snarare som ett sätt för dem att utnyttja sekretessen för att fortsätta med sexuella övergrepp.

Eksvärd (2017) avslutar sitt blogginlägg med betoning på att tankesättet i det svenska samhället måste förändras från att tänka "tänk om vi anklagar en oskyldig man" till att tänka "tänk om vi räddar oskyldiga barn". Här kan vi identifiera det pliktetiska tänk Dahlman (2010:88) beskriver, då moralen säger att det finns en skyldighet att skydda barns rättigheter över allt annat. Hon trotsar därmed det svenska rättssamhällets tänk kring "Hellre fria än fälla" (Zetterström 2004:86).

Dessa uttalanden befäster synen på dessa individer som skurkar och förstärker normen om ett negativt förhållningssätt gentemot dömda sexualförbrytare. Likt Braithwaites (Newburn 2013:226) disintegrative shaming utsätts inte bara sexualförbrytare för förnedring här, utan även icke dömda. Hatet kommer från främlingar på Eksvärds blogg, som har över 300 000 besökare. Sexualförbrytaren uppfattas inte vara en person utan snarare sin handling.

Förbrytarnas virtuella sociala identitet, som Goffman (2011:9-10) beskriver, fastställs utan någon som helst personlig kännedom om personens faktiska sociala identitet. Den kategorisering som görs av individer i samhället ser vi ett tydligt exempel på i bland annat Eksvärd (2017) blogg, när sexualförbrytare förknippas som en homogen grupp av äckliga monster. Enligt Goffmans (2011:10) teori skulle denna "monstrifiering" kunna förklaras med att just dessa karaktärsdrag, som exempelvis äcklig, blir normala för denna grupp brottslingar på grund av samhällets stigmatisering.

7.3 Sexualbrottsregister

I bland annat Storbritannien och USA förs register över dömda sexualförbrytare som svar på samhällsopinionens rädsla och ilska. Detta har även blivit ett diskussionsämne i Sverige (Dagens Juridik 2018, 14:38). Redan 2008 hölls en diskussionstråd på Aftonbladets webbsida (Melén 2008) där vem som helst fick tala för eller emot ett införande av sexbrottsregister. Av alla deltagande som tog ställning var cirka 75 % positiva till ett register, men majoriteten poängterade även att, "Man borde ta och skilja på engångsföreteelser och återfallsförbrytare", och att ge dem chansen att sona för sina brott. De som sa sig vara emot införandet argumenterade istället för längre fängelsestraff, "Jag är EMOT offentligt register då man måste ha en chans att leva ett normalt liv utan att grannar stämplar en som potentiell våldtäktsman. Däremot är själva brottskalan alldeles för mild mot återfallsförbrytare. Bura in dem på livstid om de fortsätter att våldta efter frigivning" (ibid).

Detta uttalande visar på ett synsätt med utgångspunkten att varje människa kan göra fel någon gång och att man därför förtjänar en andra chans. Det faktum att det är mänskligt att fela utgör en liten tröskel som måste passeras innan en individ förlorar alla sina rättigheter till ett vanligt liv efter det rättsliga straffet. Däremot vid upprepade moraliska övertramp kan vi se att dessa rättigheter upphör att existera. Istället anses individen vara förtjänt av att sitta inlåst för resten av sitt liv. I diskussionen kring register för just återfallsförbrytare är de allra flesta eniga (Melén 2008) och citat som argumenterar genom ett förtjänstetiskt perspektiv är frekvent förekommande (Dahlman 2010:89). Exempelvis, "Sexualförbrytare som döms för brott två gånger har förverkat sin rätt att vara anonyma trots att dom suttit av straffet. Det är inte synd om återfallsförbrytare! Däremot är det synd om deras offer". (Melén 2008)

I England råder något som kallas för livslång anonymitet som bestäms av domare. Det är endast fyra ex-kriminella i hela landet som lever under detta, men ändå har det resulterat i en hätsk debatt. Även här präglas diskussionen av frågan om brottslingens skydd från eventuella repressalier ska gå före allmänhetens rätt att veta om det fortfarande finns en hög återfallsrisk.

Rättsväsendet anser att de måste få chansen att rehabiliteras utan ständigt, dömande publik och hot om hämnd. Den livslånga anonymiteten är däremot inte så effektiva som förväntat. Individerna har tvingats flytta många gånger under de gångna åren då deras skyddade identitet röjts. (Whitehead 2010)

7.4 Skyddad identitet för kriminella

På ämnet dömda brottslingar med skyddad identitet förklarar bägge intervjupersonerna på Skatteverket att en kriminell bakgrund inte räcker som skäl att få skyddad identitet. De poängterar även att det inte finns någon skillnad överhuvudtaget på kriminella personer och laglydiga när det kommer till skyddade personuppgifter. Samma kriterier gäller för alla. "Man straffar inte ut sig bara för att man har ett kriminellt förflutet" (Verksamhetshandläggare, Skatteverket). De kriterier som finns är att det ska finnas ett aktuellt och konkret hot och att skyddet ska fungera. Brottoffersamordnaren som vi talat med betonar att "Ett generellt hot för att någon är sexualbrottsling, det håller inte".

Rör man sig självmant i kriminella nätverk där man medvetet utsätter sig för fara är det snarare ett skäl att neka ett beviljande. Det är däremot, enligt intervjupersonerna på Skatteverket, inte ovanligt att en uppmärksammas gärningspersons adress finns lättillgänglig på nätet eftersom privatpersoner sprider informationen. Ligger sådana uppgifter ute på internet betraktar Skatteverket sekretessen som röjd och därmed skyddad identitet som verkningslöst. Likaså om personen ifråga inte följer de krav som ställs för att den skyddade identiteten ska få effekt. "Då kommer vi avslå det även om det finns ett allvarligt hot" säger handläggaren på Skatteverket. Även om kraven är tuffa så berättar respondenterna vidare att de hellre lägger skydd en gång i onödan än att någon råkar illa ut. Förutom att röja sin egen identitet är kriminella gärningar ett starkt skäl till att bli av med den skyddade identiteten

Ur myndigheternas synsätt angående skyddade personuppgifter kan vi identifiera en annan typ av förtjänstetik än den allmänheten argumenterar för. Skyddade personuppgifter är ingenting som ska tas för givet. Rättigheten kommer med skyldigheter (Dahlman 2010:89). Det finns, som vi nämnt ovan, olika krav att följa för att kunna behålla skyddet. De som har skyddsbehov förtjänar sekretessmarkering och/eller kvarskrivning och de som röjer sina uppgifter eller begår kriminella gärningar förlorar skyddet. Detta är Skatteverkets syn på en rättvis process, enligt intervjupersonerna.

Vi ser även hur de anställda på Skatteverket flyttar över blicken från skurk till stackare, eftersom hela konceptet skyddad identitet bygger på att personen ifråga intar en offerroll. Som

Sahlin (1994:19) nämner är det inte möjligt att inneha både rollen som skurk och stackare samtidigt. Dock kan rollerna skifta, vilket händer här. Detta förutsätter att betraktaren, som i detta fall är Skatteverket, har ändrat sin inställning mot individen (ibid). Eftersom personen har avtjänat, eller ska avtjäna, sitt straff förflyttas skurkrollen över till en "vanlig" medborgare. När denna medborgare sedan utsätts för hot eller våld blir han eller hon en stackare i myndighetens bemärkelse. Sahlin (1994:37) menar att de olika stereotyperna används för att rättfärdiga olika reaktioner och förslag till lösningar på ett problem. Den som vill bevilja individen en ansökan målar upp bilden av en stackare, medan personen som kräver vedergällning och vill neka ansökan beskriver en skurk.

Brottsoffersamordnaren som vi intervjuat betonar också att en frigiven sexualförbrytare har avtjänat sitt straff och ska därmed, i praktiken, kunna ses som vem som helst igen. Även här identifierar vi därför Dahlmans förtjänstetik (2010:89), men från myndigheters perspektiv. Polisen arbetar efter tankesättet att personen som utfört en klandervärd handling har fått sin bestraffning och rehabiliterats i fängelse. Därmed förtjänar han eller hon att kunna återgå till samhället. Detta sker dock inte helt utan problematik. Hon säger att:

Ibland händer det ju att vi får information från Kriminalvården, frivården, att det finns någon som ska släppas ut där det finns en hög återfallsrisk, men då kan vi inte göra någonting. Vi får inte. Han har ju tjänat av. Det är bara att vänta på att något händer.

I frågan om skyddsbehov, för den förre detta brottslingen, är risken för återfall inget som tas i beaktning. Enligt brottsoffersamordnaren håller de sig professionella och gör ingen skillnad på tidigare dömda kriminella eller laglydiga medborgare när det finns en hotbild. "Vi har ju en skyldighet att skydda alla våra samhällsmedborgare. [...] Det spelar ingen roll vad de har gjort tidigare".

Förutom det utilitaristiska tankesättet om att uppnå största möjliga samhällsnytta med hjälp av återintegrering märks här en tydlig pliktetik (Dahlman 2010:88). Poliser har, som brottsoffersamordnaren nämner ovan, en skyldighet att skydda alla människor i samhället. I beslut om skydd för dömda förbrytare finns det alltså både ett riktigt och också ett felaktigt sätt att behandla fallet. Vidare berättar hon att polisens plikt regleras i Polislagen och det är denna som ligger till grund för de moraliska värderingarna som råder inom organisationen.

7.4.1 Hot och återfall

På frågan om vad brottsoffersamordnaren tyckte om det motsatta till skyddad identitet, alltså att ha register på dömda sexualförbrytare, var hon negativt inställd. Hon tycker det är en intressant lösning men att det inte ger de före detta dömda något som helst incitament att förbättra sig. Likt Braithwaites (Newburn 2013:226) teori om disintegrative shaming och Goffmans (2011) teori om stigma blir detta bara ännu ett sätt att stänga ute den före detta brottslingen från samhället. Brottshänsökningsfrekvensen kommer inte minska när exkludering ökar (ibid).

På de anstalter vi har kontaktat är det få sexualförbrytare med skyddad identitet, mellan två och fyra av ungefär 200 intagna. Det är inte särskilt vanligt att ansöka om skyddade personuppgifter under tiden man sitter som intagen, utan sker snarare i samband med frigivning. Kriminalvårdsinspektörerna och de säkerhetshandläggare som vi varit i kontakt med bekräftar den starka hotbild som finns mot sexualförbrytare.

Generellt sett är vår klientgrupp mera massmedialt uppmärksammas och i några fall förekommer det direkta hot om våld p.g.a. den massmediala uppmärksamheten och de känslor som väcks i samband med skrivelser.

(Säkerhetshandläggare)

De har av denna anledning egna avdelningar. Hot som kommer utanför fängelset kan förekomma, men det är inte något som de anställda på anstalterna märker av särskilt ofta. Det handlar mer om att förbrytarna bli uthängda lokalt i sin tidigare bostadsort vilket gör att de ofta inte kan eller vill återvända. Angående skyddade personuppgifter säger en av kriminalvårdsinspektörerna följande:

Gällande sexualbrottsdömda och personer med skyddad ID är det mest att de vill hålla en låg profil och att så få som möjligt ska känna till deras frigivning och vart de planerar att bo.

Att ansöka om skyddad identitet blir alltså ett sätt för de frigivna sexualförbrytarna att dölja den sociala identitet som de tillskrivits av samhället (Goffman 2011:9–10). Som Goffman (ibid:13) beskriver anses den stigmatiserade individen vara en sämre människa och utsätts därför för diskriminering som försämrar deras livsmöjligheter. Den upprörande handling som de begått och avtjänat sitt straff för anses fortfarande vara upprörande, likaså personen bakom gärningen (Newburn 2013:226).

Alla ex-kriminella försöker dock inte återgå till en normal livsstil med hjälp av skydd från ytterligare stigmatisering av samhället. Vissa fortsätter istället leva upp till de givna stereotyperna. När det finns en misstanke om nya brott kan det bli problematiskt för polisen när gärningspersonen har skyddade personuppgifter. Kriminalkommissarien förklarar:

Sen samtidigt så finns det ju ett bekymmer för oss när vi då får en ny misstanke om nya liknande brott, att få tag i personen och veta var han befinner sig. Så det ställer ju till med lite elände för oss att hitta den här personen. Det hade väl varit väl och ve om han inte hade begått nya brott. Och att han hade ändrat sig och sitt beteende och visat att han har lärt sig någonting av sitt straff. Men det är ju inte alltid de gör det. Speciellt inte den här typen av brottslingar. De är ju faktiskt återfallsförbrytare i rätt så stor omfattning.

Detta visar tydligt att det inte alltid är stigmatisering som leder till återfall. Trots en vardag med sekretessbelagda personuppgifter och skydd från “disintegrative shaming” så begår vissa dömda sexualförbrytare övergrepp igen. Att gömma sin stämpel som avvikande är inte samma sak som att bearbeta den för att slutligen bli av med den helt (Newburn 2013:226).

7.4.2 Förslag på åtgärd

En preventiv åtgärd som diskuterades med kriminalkommissarien var fotboja i kombination med skyddad identitet, något som inte används idag. Hennes resonemang kring denna åtgärd ledde fram till att något liknande koncept med fotboja, som finns för personer med kontaktförbud, också skulle kunna finnas för sexualförbrytare med hög risk för återfall och som har skyddsbehov. I arbetet med fotboja skapas en zon kring det potentiella offret och om personen med fotboja överträder denna zon går ett larm direkt till polisen.

Förutom hindret i lagstiftningens utformning, som brottsoffersamordnaren nämnt, finns ett annat problem i det brottsförebyggande arbetet. Preventionen måste ställas i relation till den personliga integriteten, enligt kriminalkommissarien. I artikel 8 i Europakonventionen är möjligheten att överskrida rätten till respekt för individers privatliv väldigt restriktiv. Ett skäl till att överträda denna rättighet till personlig integritet är dock förebyggande av brott och att garantera allmänhetens säkerhet (mänskliga rättigheter 2018), vilket det handlar om i detta fall.

7.5 Att ta lagen i egna händer

Då pliktetiken är en del av den materiella rättvisan finns det naturligtvis olika uppfattningar om moral. Till skillnad från polisens synsätt känner vissa samhällsmedborgare en moralisk plikt att istället hänga ut dömda brottslingar eftersom de anser att allmänhetens skyddsbehov är viktigare. I en av tidningsartiklarna berättar trebarnsmamman Malene att hon aktivt arbetar för att varna allmänheten för potentiellt farliga pedofiler. Hon förklarar, ”Jag har en moralisk och etiskt plikt. När rättssystemet inte fungerar får vi själva göra något” (Larsson 2017). Enligt kriminalkommissarien är det inte ovanligt med sådana reaktioner från samhället. Det kan läggas lappar i grannars brevlådor om sexualförbrytare som flyttar till området av privatpersoner, där de informerar om brottets karaktär och vad det är för person. Hon fortsätter:

Och jag tror inte att det kommer bli mindre sånt. Det känns nästan som att det skulle kunna bli mer. Alltså att man tycker att man ska ta lagen i egna händer för att man tycker inte att polisen och andra myndigheter kan skydda riktigt alltså. Så det finns nog en riska att sånt kan eskalera.

Missnöjet över den rättsliga hanteringen av sexualförbrytare kan resultera i att människor tar lagen i egna händer (Bergstrand 2000). Precis som Molander (2003) nämner är ett behov av en vedergällning för att återställa den moraliska obalansen något vanligt förekommande i samhället. Ett exempel på att sexualbrott väcker detta behov fann vi på det anonyma sociala mediet Jodel:

Hur kommer det sig att anhöriga till t.ex. gruppvåldtäktsoffer så sällan letar upp asen och bankar skiten ur dem på egen hand? Om några skulle våldta min framtida dotter hade jag torterat dem i all evighet.

(Anonym användare på Jodel)

Även verksamhetsutvecklaren på Skatteverket är av uppfattningen att det ofta finns en stark hotbild mot dessa förövare.

Men alltså den här typen av brottslingar är ju de som står absolut lägst ner i hackordningen och det finns ju många som säkert skulle önska livet ur dem alltså. Och skulle också ta livet om de fick en chans, speciellt om någon hade varit på deras barn.

Det finns ingen statistik över hämndbrott mot dömda eller misstänkta sexualförbrytare i Sverige. Det förekommer däremot ofta hot och vedergällningar i samband med fall som uppmärksammas mycket i media (Bergstrand 2000). Psykologen Bengt Jarl anser dock att häxjakten får en negativ effekt eftersom, exempelvis, pedofiler som utsätts för repressalier tenderar att bli mindre mottagliga för behandling vilket resulterar i återfall (Bergstrand 2000). Detta har även bekräftats av en mängd tidigare forskning (Payne, Twerksbury & Mustaine 2010; Bense & Sample 2017; Corbett 2011; Tewksbury 2006; Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009).

Talespersoner från olika rättsliga myndigheter motsätter sig allmänhetens låga förståelse för kriminellas behov av skyddad identitet. Rättssystemet måste få ha sin gång utan allmän vedergällning, hur avskyvärt brottet än må vara. Ingen ska utsättas för hot och våld efter avtjänat fängelsestraff (Ericson 2015). Det sociala samspelet kräver att individerna i samhället delar ungefär samma uppfattningar om vilken reaktion som är lämplig i förhållande till vad som har inträffat. För att reaktionen på ett sexuellt övergrepp ska anses vara rimlig krävs det att den står i proportion till brottet (Molander 2003:114). Vad som anses vara proportionerligt är dock något subjektivt och det är när den rättsliga bedömningen skiljer sig från allmänhetens åsikter det uppstår ett behov av ytterligare sanktioner. Vi kan återigen måla upp bilden av vedergällningsprincipens vågskål som står lutande enligt allmänheten, men inte enligt myndigheterna. När dömda sexualförbrytare dessutom beviljas rättigheten till skyddade personuppgifter och allmänhetens möjligheter till vedergällning och upprättelse försvåras kan det lätt uppstå ännu mer ilska.

En möjlig anledning till att brottspåföljder ofta anses vara för milda kan, enligt Molander (2003:123), vara att det brottsförebyggande påföljdssystemet handlägger moraliska angelägenheter som om de endast vore strukturella samhällsproblem. Medborgares och brottsoffers moraliska indignation samt brottslingarnas skuld lämnas därmed obehandlad och straffet får endast en instrumentell funktion. Molander menar att det lätt uppstår en förvirring i samhället när straffsystemet inte ger svar på brottslighet med samma ogillande och fördömande som vi har lärt oss att tillämpa i det vardagliga livet (ibid).

Enligt brottsoffersamordnaren vi talat med jobbar polisen varken efter en allmänpreventiv eller en individualpreventiv syn när skyddad identitet berörs. De tittar strikt på skyddsbehovet för den hotade och ingenting annat. Polisen måste följa lagstiftningen även om det finns en stor oro bland allmänheten när sexualförbrytare får skyddet beviljat.

8. Diskussion

Genom våra intervjuer har vi sett exempel på hur en sexualförbrytare utnyttjat sin skyddade identitet för att begå nya övergrepp och att det försvårar polisarbetet, men vi har också genom tidigare forskning sett en tydlig koppling mellan stark stigmatisering från allmänheten och ökad risk för återfall. Det stora diskussionsämnet vi vill lyfta fram är om det går det att tillfredsställa allmänhetens krav på insyn för ökad trygghet utan att inskränka på den dömda individens möjlighet att återintegreras in i samhället.

Att en dömd sexualförbrytare som i en betraktares ögon är en "skurk" samtidigt definieras som en "stackare" av myndigheterna kan förorsaka ilska. En sådan frustration uppstår när myndigheter beviljar sexualförbrytare skyddad identitet trots allmänhetens stora oro för ytterligare övergrepp. Anledningen att sexualförbrytare får skyddade personuppgifter beviljat är många gånger på grund av samhälleliga hämndaktioner de möter efter frigivning. Kriminalvården har bevittnat att sexualbrott anses som den mest avskyvärda brottstypen och att dessa gärningspersoner är som mest utsatta för hot. Trakasserier och hot som leder till beviljandet av skyddade personuppgifter, vilket i sin tur skapar ännu mer hat ger oss bilden av en ond cirkel som bara börjar om. För att lyckas bryta denna cirkel krävs en åtgärd som ser till att allmänhetens ilska minskar och i samma stund tar hänsyn till den personliga integriteten hos den hotade individen. Det krävs ett initiativ som för de båda parternas föreställningar om vad som är rättvist närmare varandra. I nuläget har betraktaren, i detta fall allmänheten, väldigt begränsade möjligheter att diskutera den oenighet som råder med myndigheterna. Ett första steg, som svar på de starka motreaktionerna angående skyddad identitet för sexualförbrytare, hade kunnat vara att Skatteverket och Polismyndigheten tillsammans förmedlar information om hur det fungerar med skyddade personuppgifter och varför vissa människor lever med det.

I enlighet med tanken om reparativ rättvisa finns det ett behov av att stärka brottsoffrets roll och ge honom eller henne större utrymme i rättsprocessen (Newburn 2013:768–769). Många anser att rättigheten till skyddad identitet för återfallande sexualförbrytare är ett slag i ansiktet mot offret och anhöriga (Leask 2017; Ericson 2015). Likt det Eksvärd (2017) betonar kan även vi hålla med om att processen kretsar för mycket kring gärningspersonen och inte kring brottsoffret. Hon och många andra tycker det är dags ändra tankesättet från att det är synd om sexualförbrytarna till att det är synd om de utsatta (ibid). Den reparativa rättvisans tankegångar om att en kriminell handling inte enbart ett brott mot lagen utan också en allvarlig skada för en eller flera personer (McAlinden 2007), skulle kunna vara ett steg i rätt

riktning när det gäller sexualbrott. Genom att inkludera båda parterna i rättsprocessen skulle man kunna tänka sig att åstadkomma en försoning mellan brottsoffer och gärningsperson. Genom att ett möte med sin gärningsperson kan brottsoffret få större utrymme i processen och kräva svar som förhoppningsvis hjälper henne eller honom med bearbetningen. Vi inser dock svårigheten i att vara förlåtande mot sin förövare. Denna reparativa lösning kan därmed snarare ses som ett önsketänk än en trolig verklighet.

Utifrån det insamlade material som analyserats upplever vi att det finns ett behov av att tillfredsställa allmänhetens krav för att dämpa de arga reaktionerna. Vi kan förstå fenomenet, som McAlinden (2007:15) har påpekat, att det kan vara lockande för politiska partier att lyssna på allmänhetens önskemål för att vinna röster i det politiska spelet, speciellt i valtider. Men att lyssna på de åsikter som vill eliminera möjligheten till skyddad identitet för sexualförbrytare och som istället förespråkar ett offentligt register vore, enligt oss, att fullständigt ignorera resultatet av den tidigare forskningen som har belyst åtgärdens ineffektivitet och till och med negativa effekter för samhället (Comartin, Kernsmith & Kernsmith 2009; Payne, Tewksbury & Mustaine 2010; Vess 2009; Goffman 2011). Med detta sagt bör vi samtidigt komma ihåg att frånvaron av en stigmatisering inte är en garanti för en lyckad återintegration. De bakomliggande orsakerna till kriminellt beteende är alldeles för många för en generell lösning. Vi kan dessutom föreställa oss ett scenario där en stigmatiserad individ, trots stämplingen, inte återfaller i brott. Därmed bör Goffmans (2011) teori om stigmatisering endast betraktas som en möjlig delförklaring till hur den sociala omgivningens syn på individen kan bidra till ett kriminellt beteende och inte som en absolut sanning.

Målet med detta resonemang har varit att belysa den komplexitet som genomsyrar diskussionen kring skyddad identitet för sexualförbrytare. Att objektivt bedöma vilket perspektiv som är mest rättvist är en omöjlig uppgift för oss eftersom även vi verkar under den materiella rättvisan. Våra slutsatser skulle alltså, trots våra försök att vara opartiska, på ett eller annat sätt präglas våra egna subjektiva uppfattningar om vad som är rättvist eller inte. Samtalet har därför en stor betydelse i försöken att nå någon form av konsensus i frågan. Förmågan att lyssna på och sätta sig in i motpartens perspektiv kan hjälpa oss på vägen mot en bättre förståelse av den ständigt modifierade rättvisan. Istället för att berätta vad som är rättvist i frågan om skyddade personuppgifter till sexualförbrytare kan vi ge förslag på eventuella lösningar som vi tror kan verka tillfredsställande för båda sidor av argumentationen.

8.1 Eventuell lösning

Som kriminalkommisarien vi intervjuade diskuterade skulle fotboja eventuellt kunna fungera som en preventiv åtgärd i kombination med skyddade personuppgifter i fall med sexualförbrytare som anses ha hög återfallsrisk. De problem som kan uppstå med att bevilja skyddad identitet för återfallande sexualförbrytare går, som tidigare nämnt, inte att motverka så länge lagstiftningen ser ut som den gör, enligt brottsoffersamordnaren vi samtalat med. För ett allmänpreventivt budskap behövs det därför först och främst en lagändring. Lagen kring fotboja är en början.

Den största oron, som vi kunnat identifiera i de olika artiklarna och sociala medierna (Eksvärd 2017; Leask 2017; Ericson 2015; Larsson 2017), är att de sexualförbrytare som lever med skyddade personuppgifter ska förgripa sig på barn. Fotbojan skulle för dessa förövare, förslagsvis, kunna ge utslag när personen ifråga närmar sig skolor eller områden där barn brukar vistas. Fotboja för andra sexualförbrytare skulle däremot bli svårare att realisera eftersom det är omöjligt att veta vem som kan bli ett offer och därmed omöjligt att sätta upp en preventiv zon. Med en spårningsfunktion kan polisen dock få en överblick var personen befinner sig och hur han eller hon rör sig.

Då fotboja inte är något som syns eller märks leder inte själva apparaten till ytterligare stigmatisering från allmänheten. Det blir en allmänpreventiv åtgärd från myndigheternas sida. Så länge den före detta kriminella håller sig inom den tillåtna zonen påverkas inte återintegreringen. Däremot kan övervakningen från polisen uppfattas som en fortsatt negativ och personlig stämpel för en före detta sexualförbrytare (Newburn 2013:226).

Att beviljas skyddad identitet med fotboja som villkor kan anses som ytterst integritetsingripande och måste därför vägas noga mot allmänhetens säkerhet. Men eftersom återfallsrisken för vissa typer av sexualbrott är väldigt hög tycker vi att det rimligtvis bör finnas någon form av allmänpreventiva medel, i de fall denna typ av dömda brottsling ansöker om skyddade personuppgifter.

9. Slutsats

Utifrån vår första frågeställning angående innebörden av skyddad identitet och hur de olika myndigheterna arbetar med det kan vi sammanfattningsvis säga att skyddad identitet är ett samlingsnamn för tre former av skydd; sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter. Skatteverket har det huvudsakliga ansvaret i de två första stegen medan

polisen ansvarar för en helt ny identitet. Båda myndigheterna tittar huvudsakligen på skyddsbehovet och individens kapacitet att upprätthålla sina skyddade personuppgifter när de fattar besluten. Någon skillnad i kriterierna för dömda förbrytare och traditionella brottsoffer finns inte. De gör inte skillnad på offer och offer. Myndigheterna lyckas alltså förändra bilden av en skurk till bilden av en stackare. Risk för återfall för dömda kriminella tas inte i beaktning under handläggningen av skyddad identitet. I vissa fall har Skatteverket inte ens kännedom om personens kriminella förflutna.

Angående arbetets andra frågeställning, rörande medias respektive myndigheternas perspektiv på rättigheten till skyddad identitet för sexualförbrytare, finner vi, utifrån det empiriska materialet, att myndigheternas sakliga förhållningssätt till dömda sexualförbrytare i behov av skyddade personuppgifter skiljer sig från medias och allmänhetens övervägande negativa syn. Möjligheten att gå under jorden och dölja sitt förflutna upplevs vara ett hån mot de offer och deras anhöriga som aldrig kommer glömma vad de utsattes för, enligt den analys vi gjort på nyhetsartiklar, bloggar och inlägg på sociala medier. För att få skyddad identitet krävs det dock att ett allvarligt, konkret hot är riktat mot personen ifråga vilket många tycks vara ovetandes om.

Fortsättningsvis har vi, på frågan om de olika rättviseperspektiven, funnit att synen på rättvisa skiljer sig markant bland de åsikter som florerar i media och de åsikter som myndigheterna utgår ifrån. Både media, som presenterar allmänhetens åsikter, och myndigheterna använder sig visserligen av samma typer av rättviseperspektiv i sin argumentation kring ämnet, men i och med att den materiella rättvisan är subjektiv leder diskussionen ändå till olika slutsatser. Det spelar alltså ingen roll vilket rättviseperspektiv som används eftersom det kan modifieras för att passa in på båda sidor av argumentationen. En analys av de olika perspektiven kan därför inte resultera i några fullständiga svar på vad som är rättvist gällande skyddad identitet för sexualförbrytare. Istället verkar det som att det är synen på samhällsnytta eller synen på individen som en "stackare" eller "skurk" som leder till diskrepansen mellan vad som anses vara rättvist.

Avslutningsvis vill vi säga att det största empiriska fyndet i undersökningen uppkom genom arbetets sista frågeställning beträffande avvägningen mellan risken att skapa ökad fara för ett nytt offer och risken att stigmatisera en före detta förövare. Vi förvånades över myndigheternas uppdelning mellan brottsoffer och brottsling. Personens kriminella bakgrund togs inte i beaktning överhuvudtaget i beslut om skyddad identitet, även om Kriminalvården varnat för hög återfallsrisk. Risken att stigmatisera den tidigare dömda individen väger alltså

tyngre än risken med en osynlig potentiell återfallsförbrytare. Det är dock förståeligt att individens skyddsbehov står i centrum vid bedömningarna i och med att myndigheterna arbetar efter en värdegrund som förespråkar människans möjlighet till rehabilitering.

Vi vill även poängtera att allmänhetens ilska mot sexualförbrytares rätt till skyddad identitet grundar sig i ett problem som de själva har skapat, men som de tycks vara omedvetna om. Anledningen till att dömda sexualförbrytare beviljas skyddade personuppgifter är på grund av det hot och våld de möter från samhället efter frigivning. Vi kan se att allmänhetens behov av en fortsatt vedergällning efter det rättsliga straffet uppstår när uppfattningarna om vad som är ett rättvist och proportionellt straff gentemot sexualförbrytaren inte återspeglas i myndigheternas beslut.

Den bild som målas upp av sexualförbrytaren i media bidrar till att den aggressiva tonen ökar. De åsikter som får utrymme i tidningar och sociala medier skapar en sorts fiktiv känslobaserad sanning ur uttalanden som inte alltid bygger på fakta. Att ta avstamp i en sådan värdeladdad sanning i jakten på rättvisa är inte en bra utgångspunkt. Allmän vedergällning löser inga problem, men åtgärder kan vidtas för att minska den utbredda oro som uppstår när sexualförbrytare, med hög risk för återfall, får möjligheten att leva dolda liv med skyddade personuppgifter.

9.1 Förslag på framtida forskning

Någon samlad statistik över dömda, eller misstänka, sexualförbrytares utsatthet för repressalier finns inte i Sverige. Det finns inte heller någon statistik över hur många med skyddade personuppgifter som är dömda förövare (Intervjupersonerna på Skatteverket). Detta hade varit ett intressant område för framtida forskning, med ambition att synliggöra om hämndaktioner mot denna typ av brottslingar är ett utbrett problem. I vår uppsats har oron från allmänheten och myndigheters arbete stått i centrum. I en ytterligare undersökning hade den dömda förövarens perspektiv varit en intressant utgångspunkt. Det finns alltid två sidor av samma mynt. Det är inte mer än rättvist att båda sidor lyfts fram.

10. Referenslista

10.1 Litteratur

- Dahlman, Christian (2010). *Rätt och rättfärdigande: en tematisk introduktion i allmän rättslära*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Goffman, Erving (2011). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*, 3. uppl. Norstedt: Stockholm
- Johansson, Anna (2005). *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur
- Newburn, Tim (2013). *Criminology*. 2nd ed. London: Routledge
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Sahlin, Ingrid (1994). *"Stackare" eller "skurk": om den kluvna klientbilden*. Lund: Network for research in criminology and deviant behaviour at Lund University.
- Widén, Pär (2015). Kvalitativ textanalys. *Handbok i kvalitativ analys*. S. 176-193
- Zetterström, Stefan (2004). *Juridiken och dess arbetssätt: en introduktion*. Uppsala: Iustus

10.2 Vetenskapliga artiklar

- Bensel, Tusty Ten & Sample, Lisa L. (2017). *The influence of sex offender registration and notification laws on fostering collective identity among offenders*, *Journal of Crime and Justice*, 40:4, 497-511, Omaha.
- Carlsmith, K., Monahan, J., & Evans, A. (2007). *The function of punishment in the "civil" commitment of sexually violent predators*. *Behavioral Sciences and the Law*, 25, pp. 437-448.
- Corbett, Val (2011). *The Illusion of Safety: The Right to Privacy of Sex Offenders*. *Journal Of Media Law*, 3, 1, pp. 89-115.
- Comartin, Erin, Kernsmith, Poco, D. & Kernsmith, Roger, M. (2009). *Sanctions for Sex Offenders: Fear and Public Policy*. *Journal Of Offender Rehabilitation*, 48, 7, pp. 605-619.
- Meloy, Michelle L. (2005). *The Sex Offender Next Door: An Analysis of Recidivism, Risk Factors, and Deterrence of Sex Offenders on Probation null*. *Criminal Justice Policy Review*, 2, p. 211
- Molander, Joakim (2003). *Hämnd, vedergällning och straff*. *SATS: Nordic Journal Of Philosophy*. Vol. 4, no. 2, pp. 108-123.

Payne, Brian K., Tewksbury, Richard & Mustaine Ehrhardt, Elizabeth (2010) *Attitudes about rehabilitating sex offenders: Demographic, victimization, and community-level influences*. Journal of Criminal Justice No. 38 p. 580–588.

Tewksbury, Richard (2006) *Sex Offender Registries as a Tool for Public Safety: Views from Registered Offenders*, Western Criminology Review, 7, 1, pp. 1-8

10.3 Tidningsartiklar på webben

Bergstrand, Mikael. (2000) Även danska pedofiler jagas av allmänheten. *Sydsvenskan*. 17 augusti. <http://web.retriever-info.com.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=05085920000817f30f786c4a3812178d6edbb905bfaef&serviceId=2>

[Hämtad 2018-04-12]

Bozinovska, Snezana. (2008). “Vi hoppas att de anhöriga lämnas ifred”. *Göteborgsposten*. 13 december. <http://www.gp.se/nyheter/sverige/vi-hoppas-att-de-anh%C3%B6riga-%C3%A4mnas-i-fred-1.1229599> [Hämtad 2018-04-12]

Craig, Olga. (2009) The criminals’ new lives that cost us millions. *The Telegraph*. 16 augusti. <https://www.telegraph.co.uk/comment/6035505/The-criminals-new-lives-that-cost-us-millions.html> [Hämtad 2018-04-12]

Dagens Juridik (2018-03-15 11:07). *SD: Lägre standard i fängelser för brottslingar som ska utvisas - ”utbildningsprogram meningslöst”*. [online]. <http://www.dagensjuridik.se/2018/03/sd-lagre-standard-i-fangelser-brottslingar-som-ska-utvisas-utbildningsprogram-meningslost> [Hämtad 2018-04-12]

Ericson, Andreas. (2015) Dömda brottslingar får skyddad identitet. *Svt Nyheter*. 13 november. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/orebro/domda-brottslingar-far-skyddad-identitet> [Hämtad 2018-04-12]

Ericson, Andreas. (2018) Nu släpps serievåldtäktsmannen ut. *Svt Nyheter*. 26 mars. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/orebro/nu-slapps-serievaldtaktsmannen-ut> [Hämtad 2018-04-17]

Larsson, Simon. (2017) Malene hänger ut pedofiler på nätet. *Expressen*. 14 september. <https://www.expressen.se/kvallsposten/malene-hanger-ut-pedofiler-pa-natet/> [Hämtad 2018-04-18]

Leask, Anna. (2017). HIV positive child sex offender paroled, takes on new identity. *NZ Herald*. 24 augusti.

https://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=11909971 [Hämtad 2018-04-12]

Melén, Johanna. (2008) Ska Sverige ha ett sexbrottsregister? *Aftonbladet*. 6 oktober. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/article11530666.ab> [Hämtad 2018-05-02]

Noterius, Marcus. (2001) Kriminella får skyddad identitet. *Aftonbladet*. 21 november. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/article10244014.ab> [Hämtad 2018-04-12]

Spillet, Richard. (2016) Police refuses to reveal the new identities of sex offenders who change their name because it could 'put them at risk'. *Dailymail*. 2 juni. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3621826/Police-refuse-reveal-new-identities-sex-offenders-change-names.html> [Hämtad 2018-04-12]

Whitehead, Tom. (2010) Venables protected by rare identity ban. *The Telegraph*. 4 mars. <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/law-and-order/7361451/Venables-protected-by-rare-identity-ban.html> [Hämtad 2018-04-12]

10.4 Webbssidor

Eksvärd, Elaine. (2017) *Din äckliga jävel är så dömd ändå* [blogg] 12 juni. <http://blogg.mama.nu/elaineesvard/2017/06/12/din-ackliga-javel-ar-sa-domd-anda/> [Hämtad 2018-04-12]

Polisen. (2018) *Sexualbrott - lagar och fakta*. <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/sexualbrott/> [Hämtad 2018-04-26]

Skatteverket. (2018) *Skyddade personuppgifter*. <https://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/skyddadepersonuppgifter.4.18e1b10334ebe8bc80001711.html> [Hämtad 2018-04-09]

10.5 Lagar och officiella dokument

SFS 1994:1219. Lag om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Stockholm: Justitiedepartementet L6

SOU 2015:69 Trygghetsutredningen. *Ökad trygghet för hotade och förföljda personer: betänkande*

SFS 1962:700. Brottsbalken (BrB). Stockholm: Justitiedepartementet.

Regeringskansliet(2018)

<https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/offentlighetsprincipen/> [Hämtad 2018-04-12]

Skatteverket statistik (2018)

<file:///C:/Users/Sofia/Downloads/Antal%20personer%20med%20skyddade%20personuppgifter%202017-12-31.pdf> [Hämtad 2018-04-26]

10.6 Sociala medier

Anonym användare (2018). Jodel [Mobil applikation]. Tillgänglig:

https://share.jodel.com/post?postId=5aef91217b5bd500165f84e1&channel=fbm&branch_mattach_id=360041732387556707 [Hämtad 2018-05-07]

11. Bilagor

11.1 Intervjuguide Skatteverket

1. Hur många lever med skyddad identitet i Sverige idag?
2. Hur många av alla med skyddad identitet är dömda (återfalls)förbrytare?
3. Hur många har sekretessmarkering, kvarskrivning eller fingerade personuppgifter?
4. Hur görs bedömningarna kring skyddad identitet? Vad tycker du om kriterierna? Upplever du att de funkar eller borde något förändras?
5. Vem får skyddet? Utvidgas det till brottslingars familj? Krävs det ett konkret hot mot dem också?
6. Finns det utrymme för egen tolkning av en persons situation?
7. Krävs det en polisanmälan? Om personen inte vågar anmäla, hur går man tillväga?
8. Måste ni ha intyg från en annan myndighet för att kunna besluta om skyddad identitet? Vilka undantagsfall har ni?
9. Hur ser ert samarbete ut med polisen?
10. Hur lång tid tar utredning för alla steg? (Sekretessmarkering, kvarskrivning, fingerade personuppgifter).
11. Hur länge gäller ens skyddade identitet i de olika stegen?
12. Varför måste en persons skyddade identitet omprövas? Ser du det som problematiskt? (Ett fungerande skydd gör ju så att personen ifråga inte kan utsättas för våld eller hot.) Kan man bli av med sin skyddade identitet? Missbrukas den? I så fall hur?

11.2 Intervjuguide brottsoffersamordnare

1. Vilken roll har ni i beslut om skyddad identitet?
2. I de fall brottet är särskilt upprörande, tas extra säkerhetsåtgärder i beräkning vid frigivning? Som t.ex. Skyddad identitet.
3. Vad krävs för att få fingerade personuppgifter? Vad tycker du om kriterierna? Hur upplever du att de fungerar?
4. Är det många återfallsförbrytare som ansöker om skyddad identitet? Ser bedömningen annorlunda ut beroende på om den som ansöker är kriminell eller inte? Vad tycker du om detta?
5. Vilken typ av brottsling söker sig oftast skyddad identitet? Av vilken anledning ansöker de?
6. Hur påverkar sociala medier, exempelvis flashback, den skyddade identiteten? Väger ett hot på internet lika mycket som ett hot i "verkligheten"?

7. Kan du berätta om något problematiskt fall? Vad var det som gjorde detta särskilt svårt?
8. Hur tänker du kring rättvisa kring skyddad identitet för offer och brottslingar? Är det något ni diskuterar?
9. Hur hanterar du dina egna känslor i beslutsfattandet när du kommer i kontakt med grov brottslighet? Exempelvis en pedofil som ansöker om skyddad identitet
10. Vilka konsekvenser kan skyddad identitet för återfallsförbrytare ha?
11. Hur ser du på frågan utifrån individens skydd gentemot samhället skydd?
12. I USA och Storbritannien finns det register över sexualbrottslingar, hur ser du på den saken?
13. Hur ser du på polisens möjligheter att skydda samhället mot potentiella återfallsförbrytare med skyddade personuppgifter?
14. Vad har du för kommentar till personer som är oroliga över att frigivna sexualbrottslingar tilldelas skyddade personuppgifter?

11.3 Intervjuguide kriminalkommissarie

1. Är det ofta som du kommer i kontakt med personer med skyddade personuppgifter?
2. Hur ser det ut i era system om ni söker på en misstänkt gärningsperson som har någon form av skyddad identitet?
3. Vet du hur det fungerar med belastningsregister om personen har skyddade personuppgifter?
4. Hur påverkas polisens arbete när en misstänkt gärningsperson har skyddad identitet?
5. Har du något exempel på när en misstänkt gärningsperson har haft skyddad identitet?
6. Det finns ett förslag om att införa ett register över sexualbrottslingar precis som i Storbritannien och USA. Vad tycker du om det förslaget?
7. Hur tänker du kring rättvisa kring skyddad identitet för sexualbrottslingar? Är det något ni diskuterar pga mediastormen?
8. Hur ser du på polisens möjligheter att skydda samhället mot potentiella återfallsförbrytare som lever med skyddad identitet? (Sekretessmarkering, kvarskrivning, fingerade personuppgifter).

11.4 Intervjuguide Kriminalvården

1. Hur många intagna har någon form av skyddad identitet på er anstalt?
2. Hur många brottslingar totalt har skyddade personuppgifter?

3. Är det vanligt att intagna ansöker om skyddad identitet när de sitter på anstalten? Vet ni i så fall varför?
4. Hur påverkas ert arbete när intagna har skyddad identitet?
5. Hur ser hotbilden mot intagna sexualbrottslingarna ut på anstalten? Kommer hotbilden i så fall oftast inifrån eller utifrån?
6. Hur ser hotbilden ut inför frigivning? Är det ett vanligt förekommande?
7. Hur påverkas verkställighetsplanen när personen ifråga har skyddade personuppgifter?